

Centar za međunarodne studije Univerziteta Crne Gore

Postdiplomske Evropske i Jugoistočnoevropske studije Obrazovanje za evropske integracije

Nastavni plan

Studij ima četiri semestra. Nastava se odvija u prva tri semestra, od kojih svaki sadrži osnovne i specijalne kurseve. Svi kursevi su obavezni. Osnovni kursevi pokrivaju pet modula: 1) Istoriju, 2) Ekonomiju, 3) Politiku, 4) Pravo, i 5) Jezike. Četvrti semestar posvećen je studijskom boravku na nekom od partnerskih zapadnoevropskih univerziteta, kao i prijavljivanju i izradi magistarske teze.

Prvi semestar

Osnovni kursevi (dva časa nedeljno)

Evropska istorija 1789-1945 (Š. Rastoder)

Principi mikroekonomike (Milenko Popović)

Evropska politička misao (R. Radonjić)

Uvod u međunarodno pravo (N. Vučinić)

Nemački ili Francuski ili Italijanski I

Specijalni kursevi (jedan čas nedeljno)

Mediteran i Balkan na raskršću svetova i civilizacija (D. Vukčević)

Evropa i Balkan u vrtlogu velikih ideoloških mobilizacija (R. Radonjić)

Velike sile i male države (Š. Rastoder)

Evropske integracije i Jugoistočna Evropa (Milan Popović)

Drugi semestar

Osnovni kursevi (dva časa nedeljno)

Evropska istorija 1945-1989 i kraj hladnog rata (Š. Rastoder)

Principi makroekonomike (Milenko Popović)

Uporedni evropski politički sistemi (S. Darmanović i Milan Popović)

Pravo Evropske Unije I (N. Vučinić)

Nemački ili Francuski ili Italijanski II

Specijalni kursevi (jedan čas nedeljno)

Raspad Jugoslavije i evropske integracije posle hladnog rata (Milan Popović)

Trauma i katarza u istorijskom pamćenju (N. Popov)

Izbori i izborni sistemi u Evropi i Jugoistočnoj Evropi (V. Pavićević)

Nove informacione tehnologije (D. Prlja)

Teorijska metodologija: društvena teorija, istraživanje, nauka (D. Vukčević)

Treći semestar

Osnovni kursevi (dva časa nedeljno)

Istorija evropske integracije (A. Fatić)

Ekonomska i monetarna integracija Evropske Unije (Milenko Popović)

Institucije i odlučivanje u Evropskoj Uniji (A. Fatić)

Pravo Evropske Unije II (N. Vučinić)

Engleski jezik u politici, ekonomiji i pravu

Specijalni kursevi (jedan čas nedeljno)

Proširivanje Evropske Unije (A. Fatić)

Zajednička spoljna i bezbednosna politika EU (A. Fatić)

Pakt stabilnosti za Jugoistočnu Evropu (D. Prlja)

Stabilizacija i asocijacija za Zapadni Balkan (D. Prlja)

Istraživačka metodologija: od teorije do prijave magistarske teze (D. Vukčević)

Prof.dr Šerbo Rastoder

Evropska istorija 1789-1945

Prelomni istorijski događaji i karakter promjena

Trajanje kursa: jedan (prvi semestar), četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

1. Evropa u doba revolucije 1789-1849

1.1. Francuska revolucija 1789-1799

Građanska misao XVIII vijeka. Privreda i društvo. Sazivanje skupštine staleža. Deklaracija prava čovjeka i građanina. Prvi francuski ustav. Zakonodavna skupština, pad monarhije, žirondinci i montanjari, Konvent i proglašenje Republike. Jakobinska diktatura 1793-1794. Termidorski Konvent i Direktorijum. Revolucija i velike sile Evrope. Literatura: Fire, 1990; Hobsawm, 1987; Popov, 1989; Tokvil, 1994.

1.2. Francuska i Evropa u doba Napoleona 1799-1815

Konzulstvo. Proglašenje carstva. Napoleonovi ratovi 1804-1807. Kontinentalna blokada. Pohod na Rusiju. Napoleonov pad. Literatura: Kamon, 1957; Popov, 1989; Cvajg, 1958.

1.3. Temelji evropske industrijske civilizacije u XIX vijeku i revolucija u nauci

Stanovništvo Evrope. Revolucija u nauci (prirodne nauke, društvene i humanističke nauke), tehnički i tehnološki preobražaj (tekstilna industrija, metalurgija, mašingradnja, rudarstvo, saobraćaj, građevinarstvo, elektroindustrija, hemijska industrija, poljoprivreda, naoružanje). Društvena i politička misao epohe liberalnog kapitalizma (antiracionalističke teorije, liberalizam, nacionalne ideologije epohe liberalnog kapitalizma, pozitivizam, marksizam). Literatura: Popov, 1989; Kenedi, 1999; Peri, 2000; Moraze, 1976; Grej, 1999.

1.4. "Rekonstrukcija" Evrope 1815-1848

Bečki kongres 1814-1815. Sveta Alijansa. Društvo političke evolucije. Velika Britanija 1815-1848. Julska revolucija u Francuskoj 1830. Njemačke zemlje 1815-1848. Rusija u prvoj polovini XIX vijeka. Literatura: Debidur, 1933-1934; Popov, 1989; Hosbawn, 1987; Traveyan, 1956; Mering, 1951.

1.5. Revolucija 1848-1849

Evropa uoči revolucije. Socijalni i politički osnov revolucije. Početak revolucije. Druga Francuska republika. Revolucija u njemačkim zemljama. Revolucija u Ugarskoj. Revolucija i ratovi u Italiji 1848-1849. Literatura: Popov, 1989; Hosbawn, 1987; Tejlor, 2001; Godšo, 1987.

2. Trijumf liberalnog kapitalizma 1849-1885

2.1. Evropa poslije revolucije 1848-1849

Kraj Druge Francuske Republike. Reakcija u Italiji. Njemačke zemlje poslije revolucije. Neoapsolutizam u Austriji. Istočno pitanje: Krimski rat. Pariski mir 1856. Literatura: Tejlor, 2001; Tejlor, 1968; Popov, 1989; Mering, 1951.

2.2. Nacionalni pokreti

Ujedinjenje Italije. Ujedinjenje Njemačke. Zavođenje dualizma u Habzburškoj monarhiji. Literatura: Anderson, 1999; Keduri, 1999; Hosbawn, 1996; Popov, 1989; Kersten, 1936; Orsi, 1909; Tejlor, 2001.

2.3. Reforme u Rusiji i Osmanskom carstvu

Ukidanje feudalizma u Rusiji i reforme Aleksandra II. Poljski ustanak 1863-1864. Tanzimat 1839-1876. Literatura: Popov, 1989; Miljukov, Ezenman, Senjobos, 1939; Hammer, 1979.

3. Bipolarni svijet i totalni rat 1885-1918

3.1. Promjena ravnoteže snaga i velike sile 1885-1914 (Italija, Japan, Njemačka, Austro-Ugarska, Francuska, Velika Britanija, Rusija, SAD). Stvaranje saveza i pripreme za rat 1890-1914. Literatura: Kenedi, 1999; Tejlor, 1968.

3.2. Prvi svjetski rat 1914-1918

Početak rata. Ulazak Italije i SAD u rat. Glavni frontovi i ratne operacije 1914-1918. Pariska konferencija mira i mirovni ugovori. Nova politička karta Evrope. Literatura: Kenedi, 1999; Renouvien, 1965; Tomac, 1983; Mitrović, 1998; Popov, 1976.

3.3. Revolucija u Rusiji

Politička i socijalna osnova. Februarska revolucija. Oktobarska revolucija (diktatura proletarijata). Lenjin. Ustavotvorna skupština. Revolucija i druge evropske zemlje (Njemačka, Mađarska). Literatura: Fire, 1996; Geler, Nekrič, 2000; Mitrović, 1998.

4. Versajska Evropa 1919–1939: tri politička uzora

4.1. Parlamentarne demokratije

Velika Britanija. Francuska. Vajmarska Republika. Literatura: Mitrović, 1998; Popov, 1978; Kenedi, 1999.

4.2. Autoritarni nacionalizam

Fašizam u Italiji: socijalna i politička osnova pokreta; borbeni snopovi; političke snage; marš na Rim; diktatura; korporativna država. Nacionalsocijalizam u Njemačkoj: socijalna i politička osnova pokreta; razvoj nacionalsocijalizma i dolazak na vlast; kraj Vajmarske republike; rasistička država njemačkog naroda. Literatura: Mitrović, 1998; Mitrović 1980; Hamilton, 1978; Fišer, 1985; Šabo, 198; Bulok, 1954; Nolte, 1990.

4.3. Komunizam

Sovjetski savez kao jedina zemlja socijalizma. Građanski rat i pobjeda komunista. Privredni planovi. Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika. Staljinizam, najviši stadijum komunizma. Literatura: Fire, 1996; Geler, Negrič, 2000; Mitrović, 1998.

5. Evropa u ratu 1939-1945

Pregrupisanje sila i bipolarni svijet uoči rata. Agresivna politika fašističkih sila. Napad na Poljsku. Slom Francuske. Ulazak SAD u rat i jačanje antihitlerovske koalicije. Istočni front. Sjevernoafričko ratište. Borbe na Pacifiku. Kapitulacija Italije. Savezničke konferencije. Otvaranje Zapadnog fronta i oslobođenje Francuske. Crvena armija u pohodu na Berlin. Pokreti otpora u okupiranoj Evropi. Kapitulacija Njemačke i Japana. Konferencija u Parizu. Literatura: Popov, 1978; Mitrović, 1998; Marjanović, Brajović, Mraović, 1969; Kenedi, 1999; Geler, Negrič, 2000.

Izabrana literatura

Čedomir Popov, Građanska Evropa 1770-1871, Osnovi evropske istorije XIX vijeka, knjiga I, Politička istorija Evrope, knjiga II, Matica srpska, Novi Sad, 1989.

Pol Kenedi, Uspon i pad velikih sila, Ekonomska promjena i ratovanje 1500-2000, Podgorica, CID, 1999.

- F. Fire, O francuskoj revoluciji, Sremski Karlovci, 1990.
- E. J. Hobsbawm, Doba revolucije: Evropa 1789-1848, Zagreb 1987.
- E. J. Hobsbawm, Nacije i nacionalizam od 1780: program, mit, stvarnost. Beograd, 1996.
- Kamon, Napoleonovi ratovi, Beograd, 1957.
- S. Cvajg, Marija Antoaneta. Slika jednog osrednjeg karaktera, Sarajevo, 1958.
- M. Peri, Intelektualna istorija Evrope, Beograd 2000.
- Ch. Moraze, Devetnaesto stoleće 1775-1905. Historija čovječanstva. Kulturni i misaoni razvoj, sveska 5, knjiga 1-4, Zagreb, 1976.
- Džon Grej, Liberalizam, Podgorica, CID, 1999.
- Eli Keduri, Nacionalizam, Podgorica, CID, 2000.
- Ž. Debidur, Diplomatska istorija Evrope. Od otvaranja Bečkog kongresa do zaključenja Berlinskog (1814-1878), I-II, Beograd, 1933-1934.
- Dž. M. Travelyan, Povijest Engleske, Zagreb, 1956.
- F. Mering, Istorija Njemačke. Od kraja srednjeg vijeka, Beograd, 1951.
- A. Dž. P. Tejlor, Habzburška monarhija 1809-1918. Istorija Austrijske carevine i Austrougarske, Beograd, 2001.
- A. Dž. P. Tejlor, Borba za prevlast u Evropi 1848-1918, Sarajevo, 1968.
- B. Anderson, Nacija: Zamišljena zajednica, Beograd, 1999.
- K. Kersten, Bizmark i njegovo doba, Beograd, 1936.
- P. Orsi, Oslobođenje i ujedinjenje Italije, Beograd, 1909.
- P. Miljukov, L. Ezenman, Š. Senjobos, Istorija Rusije, Beograd, 1939.
- Joseph von Hammer, Historija turskog (osmanskog carstva), III, Zagreb, 1979.
- P. Renouvien, Evropska kriza i Prvi svjetski rat, Zagreb, 1965.
- P. Tomac, Prvi svetski rat 1914-1918, Beograd, 1983.
- A. Mitrović, Vreme netrpeljivih, Politička historija velikih država Evrope 1919-1939, Podgorica, CID, 1998.
- Č. Popov, Od Versaja do Danciga, Beograd, 1976.
- F. Fire, Prošlost jedne iluzije, Komunizam u dvadesetom vijeku, Beograd, 1996.
- Mihail Geler, Aleksandar Negrič, Utopija na vlasti, Istorija Sovjetskog saveza, Podgorica, CID, 2000.
- A. Mitrović, Fašizam i nacizam, Beograd, 1980.
- Ernst Nolte, Fašizam u svojoj epohi, Epoha svetskih ratova i fašizam, Beograd, 1990.
- A. Hamilton, Intelektuali i fašizam, Beograd, 1978.
- F. Fišer, Savez elita, Beograd, 1985.
- A. Bulok, Hitler. Slika tiranije, Beograd, 1954.
- F. Šabo, Savremena Italija (1918-198), Beograd, 1978.
- J. Marjanović, P. Brajović, N. Mraović, Drugi svjetski rat 1939-1945, I-II, Beograd, 1969.

Prioritetna literatura

Popov, 1989; Tejlor, 1968; Tomac, 1973; Mitrović, 1998; Fire, 1996; Kenedi, 1999.

Prof. dr Milenko Popović

Principi mikroekonomije

Trajanje kursa: jedan (prvi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

MATEMATICKI REPETITORIJ

Potrebna basicna mathematcka znanja ce biti obnovljena polazeci od sada vec proslavljenih popularnih knjiga **Dixit-a (1993)** i **Gibbons-a (1993)**.

NEOKLASICNA MIKROEKONOMIKA

Teorija ponasanja potrosaca

Preferencije i koristnost (**Mas-Colell, Whinston, M.D., Green, J., 1995**: pp. 17-49).

Optimizacija i Marshallianska traznja (isto, pp. 50-57).

teorija dualnosti i dekompozicija Slutsky-og (pp. 57-75).

Evaluacija blagostanja (pp. 80-91).

Teorija firme

Tehnologija i proizvodna funkcija (pp. 127-134).

Minimizacija troskova i profit maximizacija (pp. 135-142).

Geometrija ponude na kratak i dug rok (pp. 139-149).

Jednostavna trzisna struktura i blagostanje

Kompetitivno trziste na kratak i dug rok (pp.307-349).

Monopoli (pp. 383-386).

Eksternalije (pp. 350-364).

Nerivalnost i ekskluzivnost: digresija o javnim dobrima.

Optimizacija u uslovima neizvesnosti

Von Neuman-Morgenstern-ova ocekivana korisnost (pp. 167-183).

Averzija prema riziku (pp.183-188).

Traznja za osiguranjem i portfolio selekcija (pp. 188-194).

Stohasticka dominacija (pp. 194-199).

Diskusija modela (pp. 199-216).

STRATEGIJSKA INTERAKCIJA I ECONOMIKA INFORMACIJA

Igre simultanih poteza

Normalna forma prezentacije i Nash ravnoteza (pp. 217-253).

Staticki model oligopola (pp. 387-400).

Bayesianska Nash ravnoteza (pp. 253-260).

Dinamicka igra

Indukcija unazad i perfekcija sub-igre (pp. 267-282).

Verovanja i perfektna Bayesianska Nash ravnoteza (pp. 282-295).

Asimetricne informacije

Negativna selekcija, signaliziranje i skaniranje (pp. 435-476).

Principal-agents problem (pp. 477-510).

OPSTA RAVNOTEZA

Jednostavni primeri

Cista razmena (pp. 511-525).
Robinson Crusoe (pp. 525-529).
2x2 proizvodni model i medjunarodna trgovina (pp. 529-544).
Blagostanje u opstoj ravnotezi
Fundamentalne teoreme blagostanja (pp.545-558).
Paretova optimalnost (pp. 558-577).

Izabrana literatura

Babic, M. (2001): *Mikroekonomska analiza*; 4th edition, MATE, Zagreb.
Dixit (1993): *Optimization in Economic Theory*;
Gibbons, R. (1993): *Game Theory for Applied Economist*; Princeton University Press, New Jersey.
Koutsoyiannis, A. : *Modern Microeconomics*; 2rd edition, The MacMillan Press Ltd.
Mas-Colell, A., Whinston, M.D., Green, J.: (1995): *Microeconomic Theory*; Oxford University Press.
Varian, H. (1992): *Microeconomic Analysis*; 3rd edition, W.W. Norton, New York.

Prioritetna literatura za ispit

Mas-Colell, A., Whinston, M.D., Green, J., 1995: vidi sadrzaj kursa za blizi uvid. Kao alternativni izvor preporucujemo udzbenik **H. Varian-a, 1992.**

Komparativni postdiplomski kursevi

MA in Economics, Department of Economics, University of Toronto, Course: *Microeconomic Theory*, Author: Huw Lloyd-Ellis (ECO2060F).

Gostujuci profesori

Profesor dr Mate Babić, Univerzitet Zagreb.

Prof. dr Radovan Radonjić

Evropska politička misao

Trajanje kursa: Jedan (prvi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

U središtu pažnje je politička misao o državi i pravu, odnosno vlasti i vladanju, kao pretpostavkama za ostvarivanje čovjekovih osnovnih prava i sloboda.

Antička teorijska misao

Demokratija i autokratija, vlast, sloboda i autoritet: Perikle, Platon, Aristotel.

Rimske teorije države i prava

Stoici, Polibije, Ciceron, juristi takozvanog klasičnog perioda.

Hrišćanske teorije o vlasti i vladanju

Teorije o božijoj i zemaljskoj državi, skolastički racionalizam: Aurelije, Akvinski.

Kritička misao apsolutizma

Realpolitički pragmatizam, kritički utopizam, reformacija, teorije prirodnog prava i društvenog ugovora: Makijaveli, Mor, Luter, Grocijus, Spinoza, Hobs, Lok, Ruso.

Građanska teorijska misao

Ideologija Deklaracije prava, teorija nacionalne države, liberalizam, solidarizam:

Robespjer, Kant, Fihte, Hegel, Bentam, Konstan, Tokvil, Mil, Digi.

Ideje socijalne pravde i jednakosti

Socijal-utopizam, anarhizam, marksizam, reformizam: Sen-Simon, Furije, Oven, Štirner, Prudon, Marks, Lasal, Bernštajn.

Totalitarističke teorije

Fašizam, nacional-socijalizam, staljinizam: Musolini, Rozenberg, Hitler, Staljin.

Teorije trećeg puta

Doktrina demokratskog socijalizma, program evropske socijal-demokratije, novi ekumenizam: Palme, Brant, Krajski, papa Đovani XXIII.

Izabrana literatura

Aristotel: *Politika*, Beograd, 1960.

Arendt, H.: *Totalitarizam*, Zagreb, 1996.

Aron, R.: *Demokracija i totalitarizam*, Zagreb, 1996.

Bakunjin, M.: *Država i sloboda*, Zagreb, 1979.

Bracher, K. D.: *The Age of Ideologies*, London, 1985.

Burke, E.: *Razmišljanja o Francuskoj revoluciji*, Zagreb, 1993.

Ciceron: *De Republica*, Paris, 1835.

Constant, B.: *Načela politike i drugi spisi*, Zagreb, 1993.

Država i politika, Zbornik I, II, Beograd, 1968.

Hegel, G. W. F.: *Osnovne crte filozofije prava*, Sarajevo, 1964.

Hitler, A.: *Mein Kampf*, Munchen, 1934.

Kelsen, H.: *Opšta teorija države i prava*, Beograd, 1951.

Kohn, H.: *The Idea of Nationalism*, New York, 1944.

Klasici političkog mišljenja, Zbornik I, II, Zagreb, 1998.

Makijaveli, N.: *Vladalac*, Beograd, 1964.
Marks, K.: *Građanski rat u Francuskoj*, Beograd, 1960.
Mil, Dž. S.: *O slobodi*, Beograd, 1988.
Mor, T.: *Utopija*, 1951.
Musolini, B.: *O korporativnoj državi*, Beograd, 1937.
Oven, R.: *Novi pogled na društvo*, Zagreb, 1980.
Pareto, V.: *The Rise and Fall of the Elites*, 1968.
Platon: *Država*, Zagreb, 1957.
Prudon, P. J.: *Što je vlasništvo*, Zagreb, 1982.
Radel, L.: *Roots of Totalitarianism*, New York, 1975.
Radonjić, R.: *Aporije socijalizma*, Podgorica, 1996.
Radonjić, R.: *Neostaljinizam*, Novi Sad, 1988.
Radonjić, R.: *Političke i pravne teorije*, Podgorica, 2002.
Rajh, V.: *Masovna psihologija fašizma*, Beograd, 1973.
Rasel, B.: *Istorija zapadne filozofije*, Beograd, 1962.
Ratzel, F.: *Politische Geographie*, Munchen, Leipzig, 1897.
Rosenberg, A.: *Der Mitthos Des 20 Jahrhunderts*, Munchen, 1939.
Ruso, Ž. Ž.: *Društveni ugovor*, Beograd, 1949.
Sabine, G. H. A.: *History of Political Theory*, London, 1963.
Sorel, G.: *Revolucija i nasilje*, Zagreb, 1981.
Staljin, J. V.: *Pitanja lenjinizma*, Beograd, 1946.
Stromberg, R. N.: *European Intellectual History Since 1789*, London, 1986.
Valentini, F.: *Moderna politička misao*, Zagreb, 1982.
Veber, M.: *Protestantska etika i duh kapitalizma*, Sarajevo, 1968.

Prof. dr Nebojša Vučinić

Uvod u međunarodno pravo

Trajanje kursa: jedan (prvi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

Pojam i priroda međunarodnog prava; izvori i subjekti; process nastanka, dokazivanja i tumačenja međunarodnih običaja; osnovni principi međunarodnog ugovornog prava; opšta pravna načela in foro domestico; odluke međunarodnih organizacija, sudska praksa i doktrina; međunarodno pravo u periodu nakon hladnog rata; tendencije razvoja; uloga značaj i dometi međunarodnog prava u promjenjenim političkim okolnostima u uslovima izmjenjene ravnoteže snaga i dominacije jedne super-sile.

Relativizacija klasičnog koncepta suvereniteta i uloge države u međunarodnim odnosima; uloga i značaj međunarodnih organizacija u stvaranju i primjeni međunarodnog prava, posebno pravila o zaštiti ljudskih prava.

Nastanak, nestanak i priznanje država u novostvorenim političkim okolnostima, sa posebnim osvrtom na slučaj bivše SFRJ i slučajeve masovnog i sistematskih kršenja ljudskih prava u tom kontekstu; pravo naroda na samoopredjeljenje u novostvorenim političkim okolnostima; odluke Badinterove komisije i načelo “nepromjenljivosti administrativnih granica”.

Jačanje uloge međunarodnih organizacija, posebno OUN i EU u procesima političkog odlučivanja u međunarodnoj zajednici u novonastalim okolnostima; rješavanje sporova u novonastalim okolnostima; diplomatsko-politička i prinudna sredstva; sistem kolektivne bezbjednosti, ravnoteža snaga i upotreba sile u cilju obezbjeđenja međunarodnog mira i bezbjednosti.

Unutrašnji sukobi etničkog, nacionalnog i političkog karaktera u pojedinim državama i regionima, mirno rješavanje sporova, upotreba sile i međunarodni javnopravni poredak, odnosno obezbjeđenje mira i bezbjednosti; relativizacija klasičnog načela o zabrani intervencije i afirmacija humanitarne intervencije u slučajevima genocida i drugih masovnih i sistematskih kršenja ljudskih prava; kvalifikovanje masovnih i sistematskih kršenja ljudskih prava kao “ugrožavanja mira i narušavanje mira” od strane Savjeta bezbjednosti i preduzimanje prinudnih mjera.

Međunarodno pravo ljudskih prava; pojam, razvoj, sadržina i pravna priroda; klasično međunarodno pravo i položaj pojedinca; istorijske preteče i začeci savremene međunarodnopravne zaštite ljudskih prava.

Univerzalni i regionalni sistemi zaštite ljudskih prava; mehanizmi kontrole i implementacije; problemi obezbjeđenja primjene ratnog i humanitarnog prava; međunarodni krivični sudovi.

Međunarodni terorizam kao globalni izazov miru i bezbjednosti, suverenitetu država, pravima pojedinaca, ciljevima i zadacima međunarodnih organizacija; posebna ovlašćenja država i međunarodnih organizacija u cilju borbe protiv terorizma i osnovna ljudska prava i slobode.

Sudski načini rješavanja sporova u savremenom međunarodnom pravu; arbitraža i Međunarodni sud pravde; značaj, uloga i domašaj sudskih presuda u primjeni, ali i izgradnji savremenog međunarodnog prava.

Međunarodno pravo i međunarodna ekonomska saradnja; unaprijeđenje međunarodne trgovine, pokretljivosti ljudi, dobara, kapitala; mehanizmi i institucije međunarodne ekonomske, socijalne, kulturne i tehničko-tehnološke pomoći nerazvijenim državama na univerzalnom planu, kao faktor mira i bezbjednosti.

Međunarodno pravo i razvoj regionalnih organizacija i mehanizama saradnje; pojam regiona u geopolitičkom, ekonomskom, kulturološko-ideološkom smislu; odnos univerzalnog i regionalnog poretka; smisao, sadržina i ciljevi regionalnih organizacija; odnos univerzalnog i regionalnih sistema.

Međunarodno pravo i zaštita prirodne okoline; osnovi međunarodnog ekološkog prava; koncept održivog razvoja i zaštita okoline na nacionalnom i međunarodnom planu.

Evropske regionalne organizacije; istorijske preteče, nastanak i razvoj; filozofsko-pravni, politički, ekonomski i kulturološko-ideološki osnovi Evropskih integracija; evolucija procesa integracije; najvažnije organizacije, njihove nadležnosti, uloga i značaj.

Vanevropske regionalne organizacije i integracije; OAD i Među-američki sistem međunarodnog prava; regionalne organizacija na drugim kontinentima.

Osnovna literatura

- V. Đ. Degan, Međunarodno pravo, Rijeka, 2001.
M. Šahović, Međunarodno pravo i jugoslovenska kriza, Beograd, 1995.
J. Andrassy, V. Ibler, B. Vukas, Međunarodno pravo, Zagreb, 1997.
T. M. Frank, Fairness in International Law, Oxford, 1995.
I. A. Shearer, Strakes International Law, Boston, 1994.
V. A. Vasiljević, Zločin i odgovornost: ogled o međunarodnom krivičnom pravu i raspad Jugoslavije, Beograd, 1995.
M. Nowak, UN Covenant on Civil and Political Rights, Strasbourg-Arlington-Engel, 1993.
T. C. Hartley, Osnovi prava Evropske zajednice, Beograd 1998.
T. Burgental, Međunarodna ljudska prava u sažetom obliku, Beograd, 1997.
N. B. Vučinić, Osnovi ljudskih prava, Podgorica, 2001.

Prof. dr Dragan K. Vukčević

Mediteran, Balkan i Crna Gora na raskršću svetova i civilizacija

Trajanje kursa: jedan (prvi) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

Civilizacija

Pojam (sociogeneza i psihogeneza)

Obilježja i struktura

Susreti i(li) sukobi civilizacija

Konstante istorije (dugo trajanje)

Mediteran i Balkan

Uspon i pad Mediterana

Balkanski krugovi civilizacija

Dvostruka provincija

Kulturno-psihološki tipovi

Crnogorski svjetovi

Nova paradigma (za istoriju mentaliteta)

Razmeđe svjetova

Civilizacije na tlu Crne Gore

Borbeni odred i(li) civilizacijski most

Izabrana literatura

Elijas, N. (2001). *Proces civilizacije*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad.

Brodel, F. (2001). *Mediteran i mediteranski svijet u doba Filipa II*. Tom I-II. CID, Podgorica; Geopoetika, Beograd.

Brodel, F. (1996). *Materijalna civilizacija, ekonomija, i kapitalizam od 15. do 18. stoljeća*, Antibarbarus, Zagreb.

Brodel, F. (1992). *Spisi iz istorije*, Srpska književna zadruga, Beograd.

Wallerstein, I. (1986). *Suvremeni svjetski sistem*, Cekade, Zagreb.

Djurant, V. (1995). *Istorija civilizacije*, tom I, Narodna knjiga, Beograd.

Cvijić, J. (1987). *Balkansko poluostrvo*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.

Cvijić, J. (1987). *Antropogeografski i etnografski spisi*, Zavod za udžbenika i nastavna sredstva, Beograd.

Cvijić, J. (1996). *Antropogeografski i etnografski spisi*, tom II, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.

Cvijić, J., Andrić I. (1996). *O balkanskim psihološkim tipovima*, Službeni list SRJ, Beograd.

Dvorniković, V. (1990). *Karakterologija Jugoslovena*, Prosveta, Beograd.

- Dvorniković, V.** (1995). *Borba ideja*, Službeni list SRJ, Beograd.
- Hantington, S.** (1998). *Sukob civilizacija*, CID, Podgorica.
- Špengler, O.** (1936). *Propast Zapada*, tom I-II, Prosveta, Beograd.
- Danilevski, N.** (1994). *Rusija i Evropa*, Službeni list SRJ, Beograd.
- Burkhardt, J.** (1996). *Razmatranja o svetskoj istoriji*, Srpska književna zadruga, Beograd.
- Stojanović, T.** (1995). *Balkanska civilizacija*, Geopoetika, Beograd.
- Stojanović, T.** (1997). *Balkanski svetovi, prva i poslednja Evropa*, Equilibrium, Beograd.
- Mijović, P.** (1987). *Pradavne i davne kulture Crne Gore*, Leksikografski zavod Crne Gore, Titograd.
- Šelongoovski, A.** (1998). *Istok i Zapad (problemi istorije i civilizacije)*, CID, Podgorica.
- Gleni, M.** (2001). *Balkan 1804-1999 (nacionalizam, rat i velike sile)*, B92, Beograd.
- Pavlović, S.** (2001). *Istorija Balkana*, Clio, Beograd.
- Tojnbi, A.** (1970). *Istraživanje istorije*, tom I-II, Prosveta, Beograd.
- Srejović, D.** (2001). *Iskustva prošlosti*, Prosveta, Beograd.
- Džadžić, P.** (1995). *Homo balcanicus, homo heroicus*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Vasić, D.** (1990). *Karakter i mentalitet jednog pokolenja*, Prosveta, Beograd.
- Pavlović, Ž., Milanović-Zeković, D.** (1992). *Ludilo u ogledalu (razgovori o civilizacijama, o religijama, o čoveku, o životu i smrti, o mržnji, o ljubavi)*, Srpska književna zadruga, Beograd.
- Uspenski, F.** (2001). *Istočno pitanje*, u knjizi "Istorija Vizantijskog carstva", tom III, Zepter Book World, Beograd.
- Todorova, M.** (1997). *Imaginarni Balkan*, Biblioteka XX vek, Beograd.
- Vukčević, D. K.** (1993). *Razmeđe svetova*, Republika, broj 196, Beograd.
- Vukčević, D. K.** (2000). *Za istoriju mentaliteta*, Glasnik Odjeljenja društvenih nauka CANU, broj 17.

Gostujući profesori

- Andrej Mitrović, Filozofski fakultet u Beogradu
- Latinka Perović, Institut za društvena istraživanja u Beogradu
- Petar Vlahović, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti
- Žarko Trebješanin, Filozofski fakultet u Beogradu

Prof. dr Radovan Radonjić

Evropa, Balkan i Crna Gora u vrtlogu velikih mobilizacija XX vijeka

Trajanje kursa: jedan (prvi) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

1. Pretpostavke (ekonomske, socijalne, kulturološke, psihološke) velikih političkih i ideoloških mobilizacija u Evropi, na Balkanu i u Crnoj Gori u XX vijeku

2. "Iskopljujuća paradigma" kao odgovor na protivrječnosti građanskog društva i (li) kašnjenje u njegovom razvoju

2.1. Pojam i suština "iskopljujuće paradigme"

2.2. Smisao i sadržaj "iskopljujuće paradigme"

2.3. "Desne" i "lijeve" varijante "iskopljujuće paradigme"

2.3.1. Fašizam

2.3.2. Nationalsocijalizam

2.3.3. Staljinizam

3. "Demokratska rekonstrukcija" kao kritika "iskopljujuće paradigme"

3.1. Pojam "demokratske rekonstrukcije"

3.2. Denacifikacija i Destaljinizacija kao političke, ideološke i etičke premise "demokratske rekonstrukcije"

3.3. Forme i sadržaji "demokratske rekonstrukcije"

3.3.1. Sekularistički ekumenizam

3.3.2. Politika i ideologija "trećeg puta"

3.3.3. Demokratska alternativa u socijalizmu

3.3.3.1. Jugoslovenska 1948. i radničko samoupravljanje

3.3.3.2. Perestrojka

4. Konsideracije i kontroverze "postkomunističkog perioda"

4.1. Disolucija sistema "realnog socijalizma"

4.2. "Antibirokratska revolucija"

4.3. Tranzicija

Izabrana literatura

Arendth, H. (1958). *The Origins of Totalitarianism*. New York.

Arsić, D. (1972). *Društveno-ekonomski koreni staljinizma*. Beograd.

Bahro, R. (1981). *Alternativa: kritika realnog socijalizma*. Zagreb.

Banac, I. (1990). *Sa Staljinom protiv Tita*. Zagreb.

Brant, V., **Kreisky**, B., **Palme**, O. (1977). "Pisma i razgovori," *Marksizam u svetu*, Beograd, No 4-5.

Brzezinski, Z. (1967). *The Soviet Bloc: Unity and Conflict*. Cambridge.

Charsten, F. L. (1967). *The Rise of Fascism*. London.

- Cole**, G. D. H. (1960). *Socialism and Fascism*. London.
- Corp**, R. C., editor (1993). *Central Europe and Eastern Europe: The Challenge of Transition*. Oxford.
- Denison**, R. (1977). *The Yugoslav Experiment 1948-1974*. London.
- Freidrich**, K. and **Brzezinski**, Z. (1956). *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*. Cambridge.
- Golubović**, Z. (1982). *Staljinizam i socijalizam*. Beograd.
- Gorbačov**, M. S. (1988). *Perestrojka*. Cetinje.
- Harman**, C. (1983). *Class Struggles in Eastern Europe*. London.
- Hitler**, A. (1934). *Mein Kampf*. Munchen.
- Kuhnl**, R. (1978). *Oblici građanske vladavine: liberalizam-fašizam*. Beograd.
- Lukić**, R. and **Lynch**, A. (1995). *Europe from the Balkans to the Urals: The Disintegration of Yugoslavia and the Soviet Union*. Oxford.
- Mussolini**, B. (1940). "Doctrine of Fascism," in *The Social and Political Doctrines of Contemporary Europe*. London.
- Pacem In Terris** (1963). *Spoljnopolitička dokumentacija*, No 3, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.
- Radonjić**, Radovan (1996). *Aporije socijalizma*. Podgorica.
- Radonjić**, Radovan (2002). *Političke i pravne teorije*. Podgorica.
- Radonjić**, Radovan (1979). *Sukob KPJ sa Kominformom*. Zagreb.
- Radonjić**, Radovan (1998). *Tranzicije*. Podgorica.
- Vukadinović**, R. (1997). *Postkomunistički izazovi evropskoj sigurnosti*. Zagreb.
- Woodward**, S. L. (1995). *Balkan Tragedy: Chaos and Dissolution After the Cold War*. Washington, D. C.
- Zbornik** (1997). *Savremeni procesi i odnosi na Balkanu*. Beograd.

Prof. dr Šerbo Rastoder

Velike sile i male države u XIX i XX vijeku

Trajanje kursa: jedan (prvi semestar), četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

Na periferiji velikih carstava 1797-1815

Propast Mletačke Republike 1797. Nizozemska (Belgija i Holandija). Švajcarska. Poljska. Srpska revolucija. Pokušaj Crne Gore da izađe na more i rat sa Napoleonovom Francuskom. Literatura: Popov, 1989; Pavlović, 2001; Pavićević, 1999; Andrijašević, 2000.

U "rekonstruisanoj" Evropi 1815-1848

Nijemi posmatrači (Bečki kongres i male države). Ustanci u Vlaškoj i Grčkoj početkom 1920-tih. Velika Britanija i Irsko pitanje. Švajcarska federacija 1815-1848. Skandinavske zemlje. Literatura: Popov, 1989; Travelijan, 1956; Morton, 1955.

U revoluciji 1848-1849

Revolucija u Mađarskoj. Slovačka, Češka. Balkanski narodi u revoluciji 1848-1849. Literatura: Đorđević, 1995; Pavlović, 2001; Popov, 1989.

Velike sile i istočno pitanje: od Pariskog mira do Berlinskog kongresa

Velike sile i istočno pitanje (Velika Britanija, Francuska, Habzburška monarhija, Rusija). Crna Gora na Pariskom kongresu. Srbija. Rumunija. Poljski ustanak 1863-1864. Rat 1876-1878. Prizrenska liga i albansko pitanje. Sanstefanski ugovor. Berlinski kongres: međunarodno priznanje dezintegracije Osmanskog carstva. Politika međunarodno priznatih hrišćanskih država. Literatura: Popović, 1996; Raspopović, 1996; Borozan, 1995; Debidur, 1933-1934; Potemkin, 1945-1946.

Crna Gora u doba protokolarne diplomatije 1878-1908

Spoljna politika Crne Gore. Odnos Crne Gore sa velikim silama. Međunarodni ugovori. Poslanstva na Cetinju. Literatura: Raspopović, 1996; Andrijašević, 2000; Perazić, Raspopović, 1992.

Habzburško carstvo između nacionalnih pokreta i pokušaja preuređenja

Zavođenje dualizma 1867. Hrvatsko-Ugarska nagodba 1868. Bosna i Hercegovina 1878-1908. Srbi u Ugarskoj: Austroslavizam. Literatura: Tejlor, 2001; Šidak, Gross, Karaman, Šepić, 1968; Imamović, 1998.

Kraj Osmanskog carstva u Evropi

Velike sile i Osmansko carstvo 1878-1912. Balkanski ratovi 1912-1913 (Srbija, Grčka, Bugarska). Stvaranje albanske države. Literatura: Hammer, 1979; Kicikis, 1994; Ratković, Đurišić, Skoko, 1972; Malcolm, 1998.

Nacionalizam: osnov političkih ciljeva 1908-1918

Velike sile i aneksija BiH 1908. Crna Gora i aneksiona kriza 1908. Državna ideja i planovi širenja države. Literatura: Raspopović, 1996; Andrijašević, 2000; Vukčević, 1985.

Prvi svjetski rat: propast evropskih carstava i stvaranje nacionalnih država

Male države u planovima velikih sila. Njemački prodor na istok. Stvaranje nacionalnih država na razvalinama Habzburškog carstva (KSHS, Mađarska, Čehoslovačka, Austrija). Literatura: Renouven, 1965; Mitrović, 1971; Mitrović, 1998; Petković, 1996.

Konferencija mira u Parizu 1919. i nestanak crnogorske države

Francuska i Crna Gora. Velika Britanija i Crna Gora. Italija i Crna Gora. SAD i Crna Gora. Literatura: Warren, 1922; Le role ..., 1921; Živojinović, 1996; Živojinović, 1998; Živojinović, 2000; Rastoder, 1997; Vujović, 1962.

Male države u Versajskoj Evropi

Mirovni ugovori. Pitanje nacionalnih manjina. Jugoslavija. Mala Antanta. Španski građanski rat. Literatura: Popov, 1976; Mitrović, 1998; Petković, 1996; Thomson, 1980.

U vrtlogu Drugog svjetskog rata: podjele interesnih sfera

Jugoslavija. Albanija. Grčka. Bugarska. Literatura: Petković, 1996; Petranović, 1988; Marjanović, Brajović, Mraović, 1969; Laker, 1999.

Ni Istok ni Zapad (i Istok i Zapad)

Jugoslavija 1945-1989. Literatura: Petranović, 1988; Laker, 1999; Petranović, 1998; Petranović, 1994.

Između tradicije i modernizacije

Jugoslavija. Albanija. Grčka. Bugarska. Literatura: Pavlović, 2001; Todorova, 1999; Bartl, 2001; Klog, 2000; Stojanović, 1997; Petranović, 1988.

Izabrana literatura

Balkanski ugovorni odnosi 1876-1996, I-II, Priredio Momir Stojković, Beograd, 1998.
Pregled razvoja međunarodno-pravnih odnosa jugoslovenskih zemalja od 1800 do danas, I-II, Beograd, 1962.

Gavro Perazić, Radoslav Raspopović, Međunarodni ugovori Crne Gore 1878-1918, Zbornik dokumenata sa komentarom, Podgorica, 1992.

Radoslav M. Raspopović, Diplomacija Crne Gore 1711-1918, Podgorica, Beograd, 1996.

Međunarodno priznanje Crne Gore, Zbornik radova sa naučnog skupa, Podgorica, 1999.

Čedomir Popov, Od Versaja do Danciga, Beograd, 1976.

Branko Petranović, Istorija Jugoslavije 1918-1988, I-III, Beograd, 1988.

Branko Petranović, Jugoslavija na razmeđu (1945-1950), Podgorica, 1998.

Ranko Petković, XX vek na Balkanu, Versaj, Jalta, Dejton, Beograd, 1996.

Đorđe Borozan, Velika Albanija, Porijeklo, ideje, praksa, Beograd, 1995.

Noel Malcolm, Kosovo, Kratka povijest, Sarajevo, 2000.

Čedomir Popov, Građanska Evropa, I-II, Matica srpska, Novi Sad, 1989.

Andrej Mitrović, Vreme netrpeljivih, Podgorica, 1998.

Mihail Geler, Aleksandar Negrič, Utopija na vlasti, Podgorica, 2000.

Mustafa Imamović, Historija Bošnjaka, Sarajevo, 1998.
 J. Šidak, M. Gros, I. Karaman, D. Šepić, Povijest hrvatskog naroda 1860-1914, Zagreb, 1968.
 Dragoljub Živojinović, Nevoljni saveznici 1914-1918, Beograd, 2000.
 Dragoljub Živojinović, Italija i Crna Gora 1914-1925, Beograd, 1998.
 Dragoljub Živojinović, Crna Gora u borbi za opstanak 1914-1922, Beograd, 1996.
 Joseph von Hammer, Historija turskog (Osmanskog) carstva, III, Zagreb, 1979.
 Luka Vukčević, Crna Gora u bosansko-hercegovačkoj krizi 1908-1909, Titograd, 1985.
 Dimitri Kicikis, Osmanlijsko carstvo, Beograd, 1999.
 Borislav Ratković, Mitar Đurišić, Savo Skoko, Srbija i Crna Gora u balkanskim ratovima 1912-1913, Beograd, 1972.
 Le role de la France dans l'annexion forcee du Montenegro, Documents officiels publies par Ministre des Affaires Etrangeres du Montenegro, Rome, 1921.
 Whitney Warren, Montenegro the crime of the peace conference, New York, 1922.
 S. K. Pavlović, Istorija Balkana, Beograd, 2001.
 V. Popović, Istočno pitanje, Istorijski pregled borbe oko opstanka Osmanlijske carevine u Levantu i na Balkanu, Beograd, 1996.
 V. Popović, Evropa i srpsko pitanje 1804-1918, Beograd.
 M. Vojvodić, Srbija u međunarodnim odnosima krajem XIX i početkom XX vijeka, Beograd, 1988.
 R. Klog, Istorija Grčke novoga doba, Beograd, 2000.
 P. Bartl, Albanci: od srednjeg veka do danas, Beograd, 2001.
 M. Todorova, Imaginarni Balkan, Beograd, 1999.
 T. Stojanović, Balkanski svetovi: prva i poslednja Evropa, Beograd, 1997.
 Branko Petranović, Sava Dautović, Jugoslavija, velike sile i balkanske zemlje 1945-1948, Beograd, 1994.
 Kratka istorija Crne Gore 1496-1918, Priredio Živko Andrijašević, Bar, 2000.
 Balkan poslije Drugog svjetskog rata, Zbornik radova, ISI, Beograd, 1996.
 Dimitrije Đorđević, Nacionalne revolucije balkanskih naroda 1804-1914, Beograd, 1995.
 Trajan Stojanović, Balkanska civilizacija, Beograd, 1995.
 Evropa i istočno pitanje (1878-1923), Političke i civilizacijske promene, susret civilizacija na Balkanu, SANU, 2001.
 Milan Đ. Ristić, Njemački "Novi poredak" i Jugoistočna Evropa 1940/41-1944/45, Planovi o budućnosti i praksa, Beograd, 1991.

Prof. dr Milan Popović

Evropske integracije i Jugoistočna Evropa

Poslednja evropska periferija u svetsko-sistemskej perspektivi

Trajanje kursa: jedan (prvi) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

Epistemologija i ideologija

Uvod. Balkan, poslednja evropska periferija, jedan konkretni transdisciplinarni istorijski i regionalni studij. Literatura: Volerstin, 1997.

Epistemologija. Vladajuća i alternativna epistemologija: razvoj, modernizacija, demokratizacija (ekonomija, sociologija, politikologija), teren za sučeljavanje. Literatura: Volerstin, 1997; Arrighi, 1990; Popović, 2001.

Teorija svetskog sistema, metodološke premise: holizam (svet a ne nacija kao glavna jedinica analize), transdisciplinarnost, probabilizam, multilinearizam, i druge. Literatura: Prigogine and Stengers, 1984; Volerstin, 1997; Popović, 1996.

Teorija svetskog sistema, glavni koncepti i pojmovi: vreme i prostor, ciklični ritmovi i sekularni trendovi, centar, poluperiferija i periferija, istorijski sistem, savremeni svetski sistem. Literatura: Wallerstein, 1990; Popović, 1995, 1996.

Ideologija. Vladajuće i alternativne ideologije, njihova geneza iz posthladnoratovskog balkanskog haosa, spektar novog socijal-darvinizma. Literatura: Todorova, 1999; Chomsky, 1988; Popović, 2001.

Teška modernizacija

Različiti aspekti procesa teške, poluperiferne i zakasnele modernizacije: ekonomski i politički aspekt, materijalni i kulturni aspekt, unutrašnji i spoljašnji aspekt (Crna Gora, postjugoslovenske zemlje, Jugoistočna Evropa, EU). Literatura: Braudel, 1981, 1982, 1984; Brodel, 2001; Stavrianos, 1958; Lampe and Jackson, 1982; Jelavich and Jelavich, 1977; Banac, 1988; Berend and Ranki, 1982; Berend, 2001; Martin, 1990; Arrighi, 1985.

Nasilna anti-modernizacijska reakcija koja se ponavlja usred procesa teške modernizacije. Začarani krugovi ekonomskog i političkog siromaštva, materijalne bede i političkog autoritarizma, i izlazi iz njih. Literatura: Stojanović, 1997; Woodward, 1995; Bougarel, 1996; Novak-Pešec, 1989; Popov, 1996; Popović, 1994, 1996, 1997, 1998, 2002.

Crnogorski slučaj teške i nedovršene modernizacije unutar velike posthladnoratovske promene Balkana, Evrope i sveta. Literatura: Popović, 2000, 2000a, 2001.

Utopistika

Utopistika. O (ne)mogućnosti naučnog predviđanja. Alternativni scenariji i izbori za XXI vek. Tranzicija čega: nacije-države, ili svetskog sistema, ili i jednog i drugog? Literatura: Poper, 1993; Volerstin, 2000; Huntington, 1998; Fukujama, 1997; Falk, 1992.

Balkan (Jugoistočna Evropa) kao test za Evropu i svet: u potrazi za novim istorijskim sistemom ili za novim odgovorima na stare i nove probleme. Literatura: Hodge and Grbin, 1996; Popović, 2001.

Izabrana literatura

- Arrighi**, Giovanni (1990). "The Developmentalist Illusion," in W. G. Martin, editor, *Semiperipheral States in the World-Economy*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Arrighi**, Giovanni, editor (1985). *Semiperipheral Development. The Politics of Southern Europe in the Twentieth Century*. Beverly Hills, London, New Delhi: SAGE.
- Banac**, Ivo (1988). *The National Question in Yugoslavia: Origins, History, Politics*. Ithaca, NY: Cornell University Press; prevedeno i kod nas.
- Berend**, Ivan T. (2001). *Srednja i istočna Evropa 1944-93: zabilaznim putem od periferije do periferije*. Podgorica: CID; original: (1996). *Central and Eastern Europe, 1944-1993: detour from the periphery to the periphery*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Berend**, Ivan and **Ranki**, Gyorgy (1982). *The European periphery and industrialization 1780-1914*. Cambridge, England and Paris, France: Cambridge University Press and Editions de la Maison des Sciences de l'Homme.
- Bougarel**, Xavier (1996). *Bosnie: anatomie d'un conflit*. Paris: La Decouverte.
- Braudel**, Fernand (1981, 1982, 1984). *Civilization and Capitalism, 15th-18th Century*. Volume I, II, III. London: COLLINS.
- Brodel**, Fernan (2001). *Mediteran i mediteranski svijet u doba Filipa II*. Tom I, II. Podgorica: CID; Beograd: Geopoetika.
- Chomsky**, Noam (1988). *Language and Politics*. Montreal and New York: Black Rose Books. Interviews edited by C. P. Otero.
- Falk**, Richard (1992). *Explorations at the Edge of Time*. Philadelphia: Temple University Press.
- Fukujama**, Frensis (1997). *Kraj istorije i poslednji čovek*. Podgorica: CID; original: (1992). *The End of History and the Last Man*.
- Hodge**, Carole and **Grbin**, Mladen (1996). *A Test for Europe. Report: Confidence Building in Former Yugoslavia*. Glasgow: Institute of Russian and East European Studies of the University of Glasgow.
- Huntington**, Samuel P. (1998). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: Touchstone; prevod na naš jezik: CID, Podgorica.
- Jelavich**, Charles and Barbara (1977). *The Establishment of the Balkan National States, 1804-1920*. London and Seattle: Washington University Press.
- Lampe**, John R. and **Jackson**, Marvin R. (1982). *Balkan Economic History, 1550-1950. From Imperial Borderlands to Developing Nations*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press.
- Martin**, William G. (1990). *Semiperipheral States in the World-Economy*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Novak-Pešec**, Mojca (1989). "Slom jugoslovenskih elita modernizacije," *Sociologija*, Vol. XXXI, No. 2-3.
- Popper**, Karl R. (1993). *Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji II*. Beograd: BIGZ.
- Popov**, Nebojša, priredio (1996). *Srpska strana rata: trauma i katarza u istorijskom pamćenju*. Beograd: Republika.
- Popović**, Milan (1994, 1996, 1997, 2000). *Balkanska postmoderna 1-4: Žargon periferije* (Podgorica: Samostalno izdanje), *Posle hladnog rata* (Bar: Kulturni centar), *Politički aparthejd* (Podgorica: Monitor), *Crnogorska alternativa* (Podgorica: Vijesti).

Popović, Milan (2001). *Montenegrin Mirror: Polity in Turmoil (1991-2001)*. Podgorica: Nansen Dialogue Center; especially articles: "Montenegrin Alternative: Transition, Identity, State", "NATO Expansion and Balkan Testing Ground", "A Tadpole Transition and Its Alternatives", and "The Post-Cold War Balkan Chaos and New Ideological Order".

Popović, Milan (2000a). Prilozi za Crnogorsku enciklopediju Dukljanske akademije nauka i umjetnosti: Moderno doba; Modernizacija; Prostor i vreme; Neopatrijarhat; Posthladnoratovska era. U pripremi.

Popović, Milan (2002). Raslojavanje ništavila: ogled o neslobodi. U pripremi.

Popović, Milan (1995). *Ritam sveta: teorija svetskog sistema Imanuela Volerstina*. Podgorica: CID.

Prigogine, Ilya and Stengers, Isabelle (1984). *Order Out of Chaos*. Boulder, Colorado and New York: Shambhala Publications and Bantam Books.

Stavrianos, L. S. (1958). *The Balkans since 1453*. New York: Rinehart and Company.

Stojanović, Trajan (1997). *Balkanski svetovi: prva i poslednja Evropa*. Beograd: Equilibrium; original: Stoianovich, Traian (1994). *Balkan Worlds: The First and Last Europe*. Armonk, NY and London, England: M. E. Sharpe.

Todorova, Marija (1999). *Imaginarni Balkan*. Beograd: Čigoja, Biblioteka XX vek, urednik Ivan Čolović; original: (1997). *Imagining the Balkans*. Oxford and New York: Oxford University Press.

Volerstin, Imanuel (2000). *Utopistika*. Ili: istorijski izbori dvadeset prvog veka. Beograd: Republika; original: Wallerstein, Immanuel (1998). *Utopistics. Or Historical Choices of the Twenty-First Century*. New York: The Ney York Press.

Volerstin, Imanuel, i drugi (1997). *Kako otvoriti društvene nauke*. Izveštaj Gulbenkijanove komisije za restrukturisanje društvenih nauka. Podgorica: CID; original: Wallerstein, Immanuel, and others (1996). *Open the Social Sciences*. Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the Social Sciences. Stanford, CA: Stanford University Press.

Wallerstein, Immanuel (1990). *Kapitalizam istorijski sistem*. Titograd: CIID; original: (1987). *Historical Capitalism*. London: Verso.

Woodward, Susan L. (1995). *Balkan Tragedy: Chaos and Dissolution After the Cold War*. Washington, D.C.: The Brookings Institution.

Prioritetna literatura

I) Volerstin, 1997; Stojanović, 1997; Berend, 2001; i II) Todorova, 1999; Woodward, 1995; Volerstin, 2000.

Referentni postdiplomski kursevi u Evropi i svetu

Analiza svetskog sistema. Odsek za sociologiju Državnog univerziteta Njujork u Bingemtonu u SAD. Autor prof. Imanuel Volerstin (ES8).

Jugoistočnoevropske studije. Dubrovnik International University (DIU). Autor prof. Ivo Banac, Univerzitet Jel, SAD (JES2).

Jugoistočnoevropske studije. Odsek za evropske i međunarodne odnose Univerziteta Atina (JES5).

Gostujuća predavanja i profesori

Imanuel Velerstin, direktor Fernan Brodel Centra na Državnom univerzitetu Njujork u Bingemtonu u SAD i počasni profesor Sociologije na Univerzitetu Jel u SAD.

Ivo Banac, profesor Istorije i voditelj Veća za integrisane evropske studije na Univerzitetu Jel u SAD.

Živko Surčulija, Profesor Sociologije, Univerzitet Beograd.

Prof.dr Šerbo Rastoder

Evropska istorija 1945-1989

Promjene, pravci i dinamika razvoja društva

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

Posljedice rata. Suđenja saradnicima okupatora. Podjela Evrope. Zapadnoevropske države u prvim poslijeratnim godinama (Velika Britanija, Francuska, Italija). SSSR do Staljinove smrti. Građanski rat u Grčkoj. Sovjetizacija Istočne Evrope (Poljska, Mađarska, ČSSR, Rumunija, Bugarska, Albanija). Korijeni hladnog rata. Uspon evropskog socijalizma. Privredni razvoj Evrope poslije 1945. (industrija, poljoprivreda, saobraćaj). Sovjetska privreda. Industrializacija Istočne Evrope. Evropska kultura. Stvaranje vojnih blokova. Pobune u Istočnoj Evropi. Pregovori Zapad-Istok 1960-1961. Berlinska kriza. Evropa i kubanska kriza. Studentski protesti 1968. Intervencija SSSR u Čehoslovačkoj. Zapadnoevropske zemlje od 1955. do 1972. (Velika Britanija, Francuska, Njemačka, Italija, Španija, zemlje Beneluksa i Skandinavije, Austrija, Švajcarska i Grčka). SSSR poslije Staljina. Istočna Evropa (Istočna Njemačka, Poljska, Mađarska, ČSSR, Rumunija). Evropska privreda 1970-1990. Pojava "zelenih". Strani radnici u zemljama Zapadne Evrope. Separatizam i nacionalne manjine. Terorizam. Njemačka do ujedinjenja. Britanija u vrijeme Margaret Tačer. Francuska poslije De Gola. Italija. Španija poslije Franka. Holandija i Belgija. Skandinavske zemlje. SSSR u vrijeme Brežnjeva i Gorbačova. Istočna Evropa do pada Berlinskog zida (Poljska, Mađarska, Istočna Njemačka, ČSSR, Rumunija, Bugarska, Albanija). Pad komunizma (Istočna Njemačka, Mađarska, Poljska, Čehoslovačka, Rumunija, Bugarska).

Izabrana literatura

Pol Kenedi, Uspon i pad velikih sila, Ekonomska promena i ratovanje od 1500. do 2000. godine, CID, Podgorica, 1999.

Berend Ivan T., Srednja i istočna Evropa 1944-1993: Zaobilaznim putem od periferije do periferije, Podgorica, CID, 1996; Central and eastern Europe 1944-1993: detour from the periphery to the periphery, Cambridge, England: Cambridge University Press.

Mihail Geler, Aleksandar Negrič, Utopija na vlasti: istorija Sovjetskog saveza, CID, Podgorica, 2000.

Eric Hobsbawn, Age of Extremes. The Short History of the Twentieth Century 1914-1991, London, 1994.

Laker, Volter, Istorija Evrope 1945-1992, Beograd, 1999; Walter Laquer, Europe in our time: a history 1945-1992, Copyright 1992 by Walter Laquer.

Robert O. Paxton, Europe in the Twentieth Century, New York, 1975.

Michael Howard and Roger Louis, editors, The Oxford History of the Twentieth Century, Oxford, 1998.

The Columbia History of the 20th Century, New York, 1998.

Frensis Fukujama, Kraj istorije i poslednji čovjek, CID, Podgorica, 1997.

Semjuel P. Hantigton, Sukob civilizacija i preoblikovanje svetskog poretka, CID, Podgorica, 1998.

Fransoa Fire, Prošlost jedne iluzije, Komunizam u dvadesetom veku, Beograd, 1996.
Radoica Luburić, Pomirenje Jugoslavije i SSSR-a 1953-1956, Podgorica, 1999.
Žan Rajmon Turnu, Generalova tragedija, Beograd, 1969.
Jan Patočka, Evropa i postevropsko doba, Beograd, 1995.
Mak Aarons, John Loftus, Pacovski kanali, Beograd, 1991.

Prioritetna literatura

Laker, Volter, Istorija Evrope 1945-1992, Beograd, 1999; Walter Laquer, Europe in our time: a history 1945-1992, Copyright 1992 by Walter Laquer.
Berend Ivan T., Srednja i istočna Evropa 1944-1993: Zaobilaznim putem od periferije do periferije, Podgorica, CID, 1996; Central and eastern Europe 1944-1993: detour from the periphery to the periphery, Cambridge, England: Cambridge University Press.

Prof. dr Milenko Popović

Principi makroekonomije

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

1. Osnovni koncepti i indikatori

Ciljevi makroekonomije: Visoka stopa zaposlenosti; Stabilnost cena; Ekonomski rast. Sta su ključne makroekonomske mjere ostvarenosti ciljeva; Komponente Društvenog proizvoda i kružno kretanje dohodka; Vlasnici proizvodnih faktora.

2. Funkcija agregatne tražnje / Agregatna potrošnja

Determinante agregatne tražnje: Potrosaci; Investiciona potrošnja; Javna potrošnja; Neto eksport; Nagib i odseci funkcije agregatne potrošnje; Deriviranje funkcije agregatne tražnje; Promjene u agregatnoj tražnji; Multiplikator.

3. Funkcija agregatne ponude

Determinante agregatne ponude na dug rok: Kratkoročna funkcija ponude; Faktori koji uticu na pomeranje funkcije agregatne ponude; Ekonomski rast; Nova teorija privrednog rasta.

4. Recesioni i inflacioni jaz i dugorocna ravnoteza

Odgovor na recesioni jaz; Odgovori na inflatorni jaz.

5. Uloga bankarskog sistema i kreiranje novca

Banke i uloga finansijskih intermedijatora; Bankarski bilansi; Rezerve, zahtevi u pogledu rezervi i kreiranje novca; Multiplikator depozita.

6. Centralna banka i ponuda novca

Struktura centralnih banaka; Moc centralnih banaka.

7. Finansijska trzista i traznja za novcem (nasuprot ostalim finansijskim plasmanima)

Trzista obveznica i makroekonomske performanse; Trziste valuta i makroekonomske performanse; Traznja za novcem (motivi za drzanjem novca); Efekti promena na trzistu novca na makroekonomske performanse.

8. Monetarna politika i centralna banka

Ciljevi monetarne politike; Centralna uloga kontrole inflacije; Kako monetarna politika utice na makroekonomske variable; Problemi i kontroverze makroekonomske politike.

9. Inflacija i nezaposlenost na kratak rok: NAIRU kontroverza

Filipsova kriva 1960-tih; Filipsova kriva 1990-tih; Ciklus inflacije i nezaposlenosti; Objasnjenje ciklusa nezaposlenost – inflacija.

10. Inflacija i nezaposlenost na dug rok

Determinante NAIRU i povezanost sa rastom produktivnosti rada; Promjene u rastu kolicine novca, brzine kruzenja novca i inflacije; Stopa inflacije i ekonomski rast; Nezaposlenost na dug rok.

11. Fiskalna politika i ekonomija

Rashodi i prihodi drzave; Fiskalna politika i stabilizacija; Relevantna pitanja iz domena fiskalne politike; Znacaj nacionalnog duga; Budzetski suficit i deficit.

12. Osnovi medjunarodne trgovine: Globalna ekonomija, da ili ne

Razlozi za medjunarodnu trgovinu; Neto export i ekonomija.

13. Medjunarodne finansije

Medjunarodno trziste kapitala; Medjunarodni bilans placanja; Faktori koji odredjuju trziste stranih valuta; Deficit i suficit.

14. Sistem deviznih kurseva

Sistem fluktuirajuceg kursa; Kontrolisani fluktuirajuci sistem; Sistem fiksnog deviznog kursa; Fiksni kursevi sa intervencijama; problemi sistema fiksnih deviznih kurseva; IS – LM model u otvorenoj ekonomiji.

15. Fiskalna i monetarna politika u otvorenoj ekonomiji

Uticao fiskalne politike u otvorenoj ekonomiji; Uticao monetarne politike u otvorenoj ekonomiji.

Izabrana literatura

Abel, A. (1990): "Consumption and Investment"; in **Friedman, B.F. and Hahn, F.:** *Handbook on Monetary Economics*; Amsterdam, North Holland; Vol 2, pp. 726-778.

Babic, M. (2001): *Makroekonomska analiza*; 4th edition, MATE, Zagreb.

Bean, C.R. (1994): "European Unemployment: A Survey"; *Journal of Economic Literature*; 32, pp. 573-619.

Blackburn, K., Cristensen, M. (1989): "Monetary Policy and Policy Credibility: Theory and Evidence"; *Journal of Economic Literature*; 27, pp. 1-45.

Dixon H.D., Rankin, N. (1995): "Imperfect Competition and Macroeconomics: A Survey"; in **Dixon, H.D., Rankin, N.:** *The New Macroeconomics*; Cambridge University Press; Cambridge; pp. 34-62.

Dornbusch, R., Giovannini, A. (1990): "Monetary Policy in the Open Economy"; in **Friedman, B.F. and Hahn, F.:** *Handbook on Monetary Economics*; Amsterdam, North Holland; Vol 2, pp.1232-1303.

Grosman, G.M., Helpman, E. (1991): *Innovation and Growth in an Open Economy*; Cambridge, MIT Press.

Krugman, P., Obstfeld, M. (2000): *International Economics: Theory and Policy*; (5th edition)

Lucas, R.E. (1973): "Some International Evidences on Output-Inflation Tradeoffs"; *The American Economic Review*; 63, pp 326-334.

MacCallum, B.T (1989): "Real Business Cycle Models"; in **R. Baro (ed):** *Modern Business Cycle Theory*; Cambridge, Harvard University Press; pp. 16-50.

Mankiw, N.G. (1990): “The Quick Refresher Course in Macroeconomics”; *Journal of Economic Literature*; pp. 1645-1660.

Mankiw, N.G. (1995): “The Growth of Nations”; *Brooking Papers on Economic Activity*, 1, pp. 275-326.

Romer, D. (1993): “The New Keynesian Synthesis”; *Journal of Economic Perspective*; 7, pp. 5-22.

Romar, P.M. (1994): “The Origins of Endogenous Growth”; *Journal of Economic Perspective*, 8, pp. 3-22.

Seater, J.J. (1993): “Ricardian Equivalence”; *Journal of Economic Literature*; 31, pp. 142-190.

Taylor, M.P. (1995): ”The Economics of Exchange Rates”; *Journal of Economic Literature*; 33, pp. 13-47.

Prioritetna lieratura za ispit

Babic, M., (2001). *Makroekonomska analiza*; 4th edition, MATE, Zagreb.

Krugman, P., Obstfeld, M. (2000): *International Economics: Theory and Policy*; 5th edition.

Komparativni postdiplomsk i kursevi

MA in Economics, Department of Economics, University of Toronto, Course: *Macroeconomic Theory*.

Gostujuci profesori

Profesor dr Ljubomir Madzar, Univerzitet Beograd.

Profesor dr Pavle Petrovic, Univerzitet Beograd.

Docent dr Srđan Darmanović i profesor dr Milan Popović

Uporedni evropski politički sistemi

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

Disciplina, predmet, metod (M. Popović)

Uporedni politički sistemi. Tradicionalna politička filozofija i moderna politička nauka. Modernizacija i demokratizacija. Uporedni politički sistemi: predmet i metod; komparativni metod; komparativni i svetsko-sistemski metod. Uporedni evropski politički sistemi kao deo Uporednih političkih sistema. Osnovni pojmovi i problemi: politički procesi; političke institucije; politička kultura; politički sistem; društvo i država. Literatura: Almond and Powell, 1992; Wiarda, 1991; Jovanović, Dimitrijević i Popović, 1998.

Klasifikacije i tipologije. Liberalni i neliberalni politički sistemi; centralna i periferna društva; parlamentarni, predsednički i parlamentarno-predsednički sistemi organizacije vlasti. Totalitarizam XX veka: komunizam i fašizam; post-totalitarna društva i sistemi. Svet i Evropa posle hladnog rata: kontinuiteti i diskontinuiteti; istorijsko nasleđe i perspektive; podeljena i ujedinjena Evropa; komparativni studij i studij integracije. Dva lica današnje Evrope: Evropa starih i stabilnih liberalnih demokratija i Evropa postkomunističkih društava i tranzicija. Literatura: Brezezinski, 1989; Fire, 1996; Nolte, 1990; Peters, 1991; Popović, 1996.

Evropa starih i stabilnih liberalnih demokratija (S. Darmanović)

Univerzalno i specifično. Da li je liberalna demokratija univerzalna mogućnost i vrednost svih naroda sveta ili tek endemska vrednost i postignuće evro-atlantske civilizacije: dva ekstremna i jedan srednji odgovor; univerzalna i specifična iskustva; evropocentrizam i kulturni rasizam. Iskustvo evropskog totalitarizma: liberalizam i totalitarizam; teška modernizacija i anti-modernizacijska reakcija; fašizam i komunizam; post-totalitarni demokratski inženjering. Literatura: Fukujama, 1997; Dal, 1999.

Četiri paradigmatiska sistema. Ujedinjeno kraljevstvo. Francuska. Nemačka. Švajcarska. Literatura: Almond and Powell, 1992; Sartori, 1994; Jovanović, Dimitrijević i Popović, 1998.

Evropa postkomunističkih društava i tranzicija (S. Darmanović)

Problemi postkomunizma. Modernizacija, demokratizacija, tranzicija i konsolidacija. Politička nauka i demokratski inženjering. Demokratske tranzicije i konsolidacije. Postkomunističke tranzicije i konsolidacije. Osnovni pojmovi i problemi demokratskih, posebno postkomunističkih tranzicija i konsolidacija: politički procesi; političke institucije; političke kulture; problemi, faktori, akteri; reformske i anti-reformske mobilizacije; agresivni nacionalizam; međunarodni faktor. Literatura: Huntington, 1991; Banac, 1992; Darmanović, 1995; Schopflin, 1992, 1994.

Komparativni postkomunizam. Upoređivanje nekoliko do danas najviše proučavanih iskustava, problema i modela demokratske, a posebno postkomunističke tranzicije i konsolidacije: Nemačka, Južna Amerika, i Južna Evropa posle drugog svetskog rata; Istočna (Čehoslovačka, Poljska, Mađarska) i Jugoistočna Evropa (postjugoslovenske

zemlje, Rumunija, Bugarska, Albanija) posle hladnog rata; postjugoslovenski ratovi, blokiranje i odlaganje tranzicije; postkomunistička tranzicija u Crnoj Gori. Literatura: O'Donnell, Schmitter, and Whitehead, 1986; Linc i Stepan, 1998; Mainwaring, O'Donnell, and Valenzuela, 1992; Pavićević, 1998; Radonjić, 1998; Trkulja, 1993.

Izabrana literatura

- Almond**, Gabriel A. and **Powell**, Bingham G, general editors (1992). *Comparative Politics Today: A World View*. New York, NY: Harper Collins Publishers.
- Almond**, Gabriel and **Verba**, Sidney, editors (1989). *The Civic Culture Revisited*. Newbury Park, CA: Sage.
- Arrighi**, Giovanni, editor (1985). *Semiperipheral Development: The Politics of Southern Europe in the Twentieth Century*. Beverly Hills: SAGE.
- Banac**, Ivo, editor (1992). *Eastern Europe in Revolution*. Ithaca/London: Cornell University Press.
- Berend**, Ivan T. (1996). *Central and Eastern Europe, 1945-1993: detour from the periphery to the periphery*. Cambridge, England: Cambridge University Press; prevedeno i kod nas: (2001). *Centralna i Istočna Evropa*. Podgorica: CID.
- Brezekinski**, Zbigniew (1989). *The Grand Failure: The Birth and Death of Communism in the Twentieth Century*. New York: Scribner's.
- Dal**, Robert (1999). *Demokratija i njeni kritičari*. Podgorica: CID.
- Darmanović**, Srđan (1995). *Real-socijalizam: anatomija sloma*. Podgorica: Montenegropublic.
- Fire**, Fransoa (1996). *Prošlost jedne iluzije: komunizam u dvadesetom veku*. Beograd: Paideia.
- Friedrich**, Carl J. (1974). *Limited Government: A Comparison*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Fukujama**, Frensis (1997). *Kraj istorije i poslednji čovek*. Podgorica: CID.
- Holmes**, Stephen (1993/1994). "The Postcommunist Presidency," *East European Constitutional Review*, Fall/Winter, 36-39.
- Huntington**, Samuel P. (1991). *The Third Wave*. Oklahoma: University Oklahoma Press.
- Inglehart**, Ronald (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Jovanović**, Pavle, **Dimitrijević**, Nenad i **Popović**, Milan (1998). *Savremeni politički sistemi*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore.
- Lijphart**, Arend (1984). *Democracies: Patterns of Majorities and Consensus Governments in Twenty-One Countries*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Linc**, Huan i **Stepan**, Alfred, urednici (1998). *Demokratske tranzicije i konsolidacije*. Beograd: Filip Višnjić.
- Linz**, Juan J. and **Valenzuela**, A., editors (1994). *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press.
- Macridis**, Roy C. and **Brown**, Bernard E., editors (1990). *Comparative Politics: Notes and Readings*. Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Mainwaring**, Scott, **O'Donnell**, Guillermo, and **Valenzuela**, A., editors (1992). *Issues in Democratic Consolidation*. Indiana: University of Notre Dame Press.

Moore, Barrington (1966). *Social Origins of Dictatorship and Democracy*. Boston: Beacon.

Nolte, Ernst (1990). *Fašizam u svojoj epohi*. Beograd: Prosveta.

O'Donnell, Guillermo, **Schmitter**, Philippe, and **Whitehead**, Laurence, editors (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy I-IV*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press and The Woodrow Wilson Center.

Pavićević, Veselin (1998). *Izbori i izborni sistemi u Crnoj Gori 1990-1996*. Podgorica: CID.

Peters, Guy B. (1991). *European Politics Reconsidered*. New York: Holmes and Meier.

Popović, Milan (1996). *Posle hladnog rata*. Bar: Kulturni centar.

Putnam, Robert D. (1976). *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Radonjić, Radovan (1998). *Tranzicije*. Podgorica: CID.

Remington, Thomas F., editor (1994). *Parliaments in Transition*. Boulder, Colorado: Westview Press.

Sartori, Giovanni (1994). *Comparative Constitutional Engineering*. London: MacMillan.

Schopflin, George (1992). *Politics in Eastern Europe 1945-1992*. Oxford: Blackwell Publishers.

Schopflin, George (1994). "Postcommunism: The Problems of Democratic Construction," *Daedalus*, Summer, 127-141.

Trkulja, Jovica (1993). *Osvajanje demokratije: ogled o postkomunizmu*. Beograd: Izdavačka agencija Draganić.

Wiarda, Howard J., editor (1991). *New Directions in Comparative Politics*. Boulder, Colorado: Westview Press.

Prioritetna literatura

I) Almond and Powel, 1992; O'Donnell, Schmitter, and Whitehead, 1986; Schopflin, 1992, 1994; Jovanović, Dimitrijević i Popović, 1998; II) Dal, 1999; Linc i Stepan, 1998; Brezezinski, 1989; Sartori, 1994.

Referentni postdiplomski kursevi

Uporedni evropski politički sistemi. Osnovno jezgro nastavnih planova evropskih studija za zemlje Jugoistočne Evrope. Centar za proučavanje evropskih integracija Univerziteta u Bonu u Nemačkoj.

Uporedni politički sistemi. Odsek za političke nauke Državnog univerziteta Misuri u Kolumbiji u Misuriju u SAD.

Uporedni politički sistemi. Odsek za političke nauke Državnog univerziteta Njujork u Bingemtonu u SAD.

Analiza svetskog sistema. Odsek za sociologiju Državnog univerziteta Njujork u Bingemtonu u SAD.

Gostujuća predavanja i profesori

Pavle Jovanović, Univerzitet u Novom Sadu.

Nenad Dimitrijević, Centralno-evropski univerzitet (CEU), Budimpešta.

Vučina Vasović, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu.

Robin Remington, Odsek za političke nauke Državnog univerziteta Misuri u Kolumbiji u Misuriju u SAD.

Prof. dr Nebojša Vučinić

Pravo Evropske unije I

Osnove prava Evropskih zajednica

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

I. Evropske zajednice i Evropska unija: nastanak, ciljevi razvoj, osnovne karakteristike

Političko-ekonomska i socijalna pozadina nastanka Zajednica; vrste zajednica; ECSC, Euroatom, EEZ/EZ; karakteristike integracionih procesa; institucionalno objedinjavanje, teritorijalno i sadržinsko širenje; ciljevi i sredstva ostvarivanja; pravni subjektivitet EZ.

Evolucija "ustavnih" riješenja; osnivački ugovori i njihovo noveliranje; Ugovor o evropskoj zajednici za uglj i čelik (ECSE); Euroatom; EEZ-Rimski ugovor; Jedinostveni Evropski Akt; Ugovor iz Mاستrihta-Ugovor o EU; Amsterdamski Ugovor; tendencije razvitka.

Unijsko državljanstvo, unijska prava; odnos Zajednice i država članica; princip subsidiarnosti; princip lojalnosti-solidarnosti, "federalna klauzula"; princip srazmjernosti-razumnosti.

Karakteristike pravno-političkog ustrojstva EU/EZ; međunarodno vs. nacionalno; federalizam vs. konfederalizam; državna suverenost i nadležnosti EU/EZ; ideja pravno-političkog policentrizma; sui generis subjekat međunarodnog prava.

II. Organi: institucionalni okvir, ovlašćenja, proces odlučivanja

Ovlašćenja; princip "ustupljenih" ovlašćenja; koncept implicitnih ovlašćenja; djelovanje na osnovu članova 308 i 235; Acquis communautaire.

Političke institucije: Evropski savjet, Savjet ministara, Evropska Komisija, Evropski Parlament, Ekonomsko-socijalni komitet, Komitet regija.

Ostale institucije: Računovodstveni sud, Evropska investiciona banka, Evropski Monetarni institut, Evropska centralna banka, Evropski sistem centralnih banaka, Savjetodavna i ekspertska tijela.

Zakonodavni postupak: postupak usvajanja akata, postupak samoodlučivanja, iznalaženje kompromisa, postupak saradnje i konsultovanja, postupak davanja saglasnosti.

Evropski sud: sud prve instance, nadležnost i postupak.

Finansiranje Zajednice: budžet, pravni okvir i evolucija.

III. Pravo: priroda, instrumenti, tumačenje, primjena

Međunarodno-pravna perspektiva; nadnacionalna perspektiva.

Komunitarno i unijsko pravo.

Specifičan pravni poredak; ograničenje nacionalnog suvereniteta.

Suprematija, preempcija, neposredna primjena, neposredno dejstvo; vertikalno; horizontalno.

Osnovni principi: ljudska prava, pravna sigurnost, srazmjernost (proporcionalnost), zabrana diskriminacije.

Izvori: primarni izvori, sekundarni izvori (pravnoobavezujući akti i "soft law"); vrste akata: uredbe, odluke, direktive, preporuke, ostali akti; komunitarne konvencije; opšta načela nacionalnih prava; međunarodno pravo; nacionalno pravo kao posredan izvor; praksa Evropskog suda.

Ujednačavanje prava; negativna i pozitivna harmonizacija; minimalna i maksimalna harmonizacija; koncept konkurentnih pravnih režima.

Evropski sud i zaštita komunitarnog prava; kontrola ustavnosti i zakonitosti; akti podložni kontroli; postupak, posljedice, prigovor nezakonitosti; posredna kontrola zakonitosti; odštetna odgovornost zajednice.

Primjena komunitarnog prava; komunitarna legislative i nacionalna implementacija; princip saradnje u primjeni prava; princip efikasnog ostvarivanja komunitarnog prava.

IV. Područje djelovanja Unije (saradnja i koordinacija)

Zajedničko tržište, četiri osnovne slobode; sloboda prometa roba; carine i druga finansijska ograničenja; količinska ograničenja; sloboda prometa usluga, profesionalnog i preduzetničkog djelovanja; sloboda kretanja radne snage; sloboda kretanja kapitala i sredstava plaćanja.

Ekonomska i monetarna unija; tržišna konkurencija; dogovorena opstrukcija slobodne tržišne konkurencije; monopolsko ponašanje i državne subvencije.

Sektorska perspektiva, zajedničke politike; poljoprivreda, ribarstvo, energija, industrija, istraživanje i tehnološki razvoj; uglj i čelik: ESCE; atomska energija: EUROATOM.

Regionalni razvoj, socijalna politika i tržište rada; zaštita okoline; zaštita potrošača; javno zdravlje, kultura; turizam, sport, mediji.

Unijske politike: drugi i treći stub Unije; spoljna politika i bezbjednost; pravosuđe i unutrašnji poslovi.

Osnovna literatura

Kapteyn, P. J. G. and VerLoren van Theamaat, P., Introduction to the Law of the European Communities, From Maastricht to Amsterdam, 3rd edition, Kluwer Law International, London, 1998.

Lasok and Bridge, Law and Institutions of the European Union, 6th edition, London 1994.

J. Shaw, Law of the European Union, London 1996.

D. Chalmers, European Union Law, Volume I, 1998, Aldershot et al.

T. C. Hartley, The Foundation of European Community Law, 4th edition, Oxford University Press, 1998.

R. Vukadinović, Pravo Evropske unije, Beograd 1996.

R. Vukadinović, Evropska ekonomska zajednica: institucije, Beograd, 1991.

Craig, Grainne, EU Law: Text, Cases and Materials, Oxford University Press, 1999.

Prof. dr Milan Popović

Raspad Jugoslavije

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

Razumevanje raspada

Uvod. Jugoslavija, složena kontradikcija: nastanak, razvitak, raspad. Faktori: jedan, više; ekonomski, socijalni, politički, etnički; unutrašnji, spoljašnji; greška, zavera, "hemija"; ideologija, epistemologija. Literatura: Brodel, 2001; Stoianovich, 1994; Berend, 1996; Banac, 1988; Popov, 1990.

Dijalektika (dez)integracije. Globalizacija versus fragmentacija. Posle hladnog rata: kontinuitet i diskontinuitet; unutrašnji i međunarodni aspekt; balkanski agresivni nacionalizam i međunarodni realkapitalizam. Premalo, prekasno, neadekvatno? Katastrofalna kratkovidost? Profana alijansa? Nezaustavljiva dezintegracija: početak raspadanja Jugoslavije 1991, rasparčavanje Bosne i Hercegovine 1992-95, Dejtonski mirovni sporazumi 1995, Kosovo 1999. Literatura: Huntington, 1998; Bugajski, 1993; Woodward, 1995; Bougarel, 1996; Novak-Pešec, 1989; Mastnak, 1996; Popov, 1996.

Posle raspada: lekcije i alternative

Lekcije. Međunarodna rezonanca i značaj (post)jugoslovenskog raspada: ideologija i (geo)politika; negativna i pozitivna strana. Glavna lekcija za sve: slom stare realpolitike, pledoaje za novi realizam. Jedno otvoreno pitanje: sposobnost učenja?

Alternative. Postjugoslovenski provizorij, test za Evropu i svet. Nedovršeni mir, nestabilna bezbednost, nerešena pitanja: Bosna i Hercegovina, Srbija (Kosovo), Makedonija, Crna Gora. Crnogorsko državno pitanje i regionalna stabilnost. Evropske perspektive i alternative: Pakt stabilnosti za Jugoistočnu Evropu; Proces stabilizacije i asocijacije za Zapadni Balkan; Partnerstvo za mir. Literatura: Giddens, 2000; Todorova, 1997; Wallerstein, 1998; Tindemans, 1996; Hodge and Grbin, 1996; Vukadinović, 2001; Popović, 2001.

Izabrana literatura

Arrighi, Giovanni, editor (1985). *Semiperipheral Development. The Politics of Southern Europe in the Twentieth Century.* Beverly Hills, London, New Delhi: SAGE.

Banac, Ivo (1988). *The National Question in Yugoslavia: Origins, History, Politics.* Ithaca, NY: Cornell University Press; prevedeno i kod nas.

Berend, Ivan T. (1996). *Central and Eastern Europe, 1944-1993: detour from the periphery to the periphery.* Cambridge, England: Cambridge University Press; prevedeno i kod nas: (2001). *Centralna i istočna Evropa.* Podgorica: CID.

Bougarel, Xavier (1996). *Bosnie: anatomie d'un conflit.* Paris: La Decouverte.

Braudel, Fernand (1981, 1982, 1984). *Civilization and Capitalism, 15th-18th Century.* Volume I, II, III. London: COLLINS.

Brodel, Fernan (2001). *Mediteran i mediteranski svijet u doba Filipa II.* Tom I, II. Podgorica: CID; Beograd: Geopoetika.

- Bugajski**, Janusz (1993). *Nations in Turmoil*. Boulder, Colorado and Oxford, England: Westview Press.
- Fukujama**, Francis (1997). *Kraj istorije i poslednji čovek*. Podgorica: CID; original: (1992). *The End of History and the Last Man*.
- Giddens**, Anthony (2000). *The Third Way and its Critics*. Cambridge: Polity Press.
- Glenny**, Misha (1993). *The Fall of Yugoslavia: The Third Balkan War*. New York: Penguin.
- Hodge**, Carole and **Grbin**, Mladen (1996). *A Test for Europe. Report: Confidence Building in Former Yugoslavia*. Glasgow: Institute of Russian and East European Studies of the University of Glasgow.
- Huntington**, Samuel P. (1998). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: Touchstone; prevedeno i kod nas: *Sukob civilizacija i preoblikovanje svetskog poretka*. Podgorica: CID.
- Jelavich**, Charles and Barbara (1977). *The Establishment of the Balkan National States, 1804-1920*. London and Seattle: Washington University Press.
- Lampe**, John R. and **Jackson**, Marvin R. (1982). *Balkan Economic History, 1550-1950. From Imperial Borderlands to Developing Nations*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press.
- Martin**, William G. (1990). *Semiperipheral States in the World-Economy*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Mastnak**, Tomaž (1996). "Fascists, Liberals, and Anti-Nationalism," in R. Capland and J. Faffer, editors, *Europe's New Nationalism*. New York and Oxford: Oxford University Press, pp. 59-74.
- Novak-Pešec**, Mojca (1989). "Slom jugoslovenskih elita modernizacije," *Sociologija*, Vol. XXXI, No. 2-3.
- Popov**, Nebojša (1990). *Sukobi*. Beograd: CFDT.
- Popov**, Nebojša and **Gojković**, Drinka, editors (2000). *The Road to War in Serbia*. Budapest: Central European University Press; original: **Popov**, Nebojša, priredio (1996). *Srpska strana rata: trauma i katarza u istorijskom pamćenju*. Beograd: Republika.
- Popović**, Milan (1994, 1996, 1997, 2000). *Balkanska postmoderna 1-4: Žargon periferije* (Podgorica: Samostalno izdanje), *Posle hladnog rata* (Bar: Kulturni centar), *Politički aparthejd* (Podgorica: Monitor), *Crnogorska alternativa* (Podgorica: Vijesti).
- Popović**, Milan (2001). *Montenegrin Mirror: Polity in Turmoil (1991-2001)*. Podgorica: Nansen Dialogue Center; especially articles: "Montenegrin Alternative: Transition, Identity, State", "Yugoslav Disintegration in a World-System Perspective", "After the Collapse", "NATO Expansion and Balkan Testing Ground", "Unholy Alliance", "A Tadpole Transition and Its Alternative", and "The Post-Cold War Balkan Chaos and New Ideological Order".
- Prigogine**, Ilya and **Stengers**, Isabelle (1984). *Order Out of Chaos*. Boulder, Colorado and New York: Shambhala Publications and Bantam Books.
- Sharp**, Jane M. O. (1997/98). "Dayton Report Card," *International Security*, Vol. 22, No. 3, Winter, pp. 101-137.
- Stavrianos**, L. S. (1958). *The Balkans since 1453*. New York: Rinehart and Company.
- Stoianovich**, Traian (1994). *Balkan Worlds: The First and Last Europe*. Armonk, NY and London, England: M. E. Sharpe; prevedeno i kod nas: (1997). *Balkanski svetovi: prva i poslednja Evropa*. Beograd: Equilibrium.

Tindemans, Leo et al. (1996). *Unfinished Peace*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace; prevedeno i kod nas: (1997). *Nedovršeni mir*. Izveštaj međunarodne komisije za Balkan. Zagreb: Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava; Sarajevo: Pravni centar FOD BiH.

Todorova, Marija (1997). *Imagining the Balkans*. Oxford and New York: Oxford University Press; prevedeno i kod nas: (1999). *Imaginarni Balkan*. Beograd: Čigoja.

Vukadinović, Radovan (2001). "Nestabilna sigurnost jugoistoka Evrope," *Međunarodne studije*, Zagreb, Vol. 1. I., strana 7-24.

Wallerstein, Immanuel (1998). *Utopistics. Or Historical Choices of the Twenty-First Century*. New York: The New York Press; prevedeno i od nas: (2000). *Utopistika*. Ili: Istorijski izbori dvadeset prvog veka. Beograd: Republika.

Weber, Max (1965). *Politics as a Vocation*. Philadelphia: Fortress Press.

Woodward, Susan L. (1995). *Balkan Tragedy: Chaos and Dissolution After the Cold War*. Washington, D.C.: The Brookings Institution.

Prioritetna literatura

I) Banac, 1988; Stoianovich, 1994; Tindemans, 1996; Woodward, 1995; i II) Berend, 1996; Bougarel, 1996; Hodge and Grbin, 1996; Popov, 1996; Popović, 2001.

Referentni postdiplomski kursevi

Raspad Jugoslavije i nakon toga. Osnovno jezgro nastavnih planova evropskih studija za zemlje Jugoistočne Evrope. Centar za proučavanje evropskih integracija Univerziteta u Bonu u Nemačkoj.

Gostujuća predavanja i profesori

Orjen Stiresje, Odsek za istočnoevropske studije, Univerzitet Upsala, Stokholm, Švedska.
Kerol Hodž, Centar za Jugoistočnoevropske studije, Univerzitet Glazgov, Škotska, UK.
Rastko Močnik, Filozofski fakultet, Univerzitet Ljubljana, Slovenija.
Živko Surčulija, Profesor Sociologije, Univerzitet Beograd.

Dr Nebojša Popov

Trauma i katarza u istorijskom pamćenju

Srpska strana rata

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

Razaranje i stvaranje države

Rat za nacionalne države

Jugoslavija kao zabluda

Traumatologija partijske države

Koreni trauma

Beg od modernizacije

Nelagoda od grada

Nerasvetljeni genocid

Ko koga eksploatiše

Kosovo u kolektivnom pamćenju

Iseljavanje sa Kosova

Ideološko usmeravanje

Crkva i "srpsko pitanje"

Zloupotreba autoriteta nauke

Univerzitet u ideološkom omotaču

Trauma bez katarze

Književnost populističkog talasa

Fudbal, huligani i rat

Politička mobilizacija

Sukobi oko Ustava iz 1974.

Vladajuća stranka

Traumatični krug srpske opozicije

Alternativa ratu

Armijska upotreba traume

Medijski rat

"Politika" u nacionalističkoj oluji

Zaokret elektronskih medija

Nacija-žrtva i osveta

Nacionalizacija svakidašnjice

Sukob i kompromis

Jugoslovenska kriza i međunarodna zajednica

Pomirenje i oprostaj u Irskoj

Denacifikacija u Nemačkoj

Problemi nemačko-nemačkog ujedinjenja

Izabrana literatura

- Biro**, Mikloš (1994). *Psihologija postkomunizma*. Beograd: Beogradski krug.
- Brown**, Michael (1993). *Ethnic Conflict and International Security*. Princeton: Princeton University Press.
- Dinkić**, Mlađan (1995). *Ekonomija destrukcije: velika pljačka naroda*. Beograd: VIN.
- Gagnon**, V. P. JR (1994). "Serbia's Road to War," *Journal of Democracy*, 5, No. 2, April.
- Lazić**, Mladen i drugi (1994). *Razaranje društva*. Beograd: Filip Višnjić.
- Meinecke**, Friedrich (1946). *Die deutsche Katastrophe. Betrachtungen und Erinnerungen*. Wiesbaden.
- Perović**, Latinka (1993). "Yugoslavia was defeated from inside," in S. Biserko, ed., *Yugoslavia: Collapse, War, Crimes*. Belgrade: Center for Antiwar Action, Belgrade Circle.
- Popov**, Nebojša (1983). *Društveni sukobi: izazov sociologiji*. Beograd: CFDT.
- Popov**, Nebojša, priredio (1996). *Srpska strana rata: trauma i katarza u istorijskom pamćenju*. Beograd: Republika.
- Tilly**, Charles (1994). "States and Nationalism in Europe, 1492-1992," *Theory and Society*, 23, No. 1, February.
- Woodward**, Susan L. (1995). *Balkan Tragedy: Chaos and Dissolution after the Cold War*. Washington, D. C.: The Brookings Institution.
- Zbornik Druga Srbija** (1992). Beograd: Beogradski krug.
- Zbornik Zivilisationsbruch. Denken nach Auschwitz** (1968). Adorno, Arendt, Bloch, Horkheimer, Kracauer, Lowenthal, Marcuse, Neuman, Benjamin. Frankfurt/M: Fisher Verlag.

Prioritetna literatura

- Popov, Nebojša, priredio (1996). *Srpska strana rata: trauma i katarza u istorijskom pamćenju*. Beograd: Republika.

Docent dr Veselin Pavićević

Izbori i izborni sistemi u Evropi i Jugioistočnoj Evropi

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

Uvod

Pojam izbora

Izbori kao politički proces i osnov legitimiranja vlasti. Instrumentalna koncepcija izbora. Funkcionalna koncepcija izbora.

Značenje izbora

Izbori u totalitarnim sistemima. Izbori u autoritarnim sistemima. Izbori u demokratskim sistemima.

Funkcije izbora

Funkcije nekompetitivnih izbora. Funkcije semikompetitivnih izbora. Funkcije kompetitivnih izbora.

Vrijednosti izbora

Participacija. Reprezentacija. Jednakost. Konsensus. Stabilnost.

Osnovni tipovi izbornih sistema

Pluralni i većinski izborni sistemi. Mješoviti izborni sistemi. Proporcionalni izborni sistemi.

Veliki izborni sistemi

Velika Britanija. Francuska. Sjedinjene američke države. Njemačka. Zemlje Skandinavije. Evropska unija.

Izbori i izborni sistemi zemalja Jugoistočne Evrope: analiza uporednih iskustava

Kriteriji za oblikovanje izbornog sistema

Reprezentativnost ostvarena parlamentom: geografska i funkcionalno-socijalna reprezentativnost.

Posebna parlamentarna razmatranja

Zastupljenost žena. Zastupljenost manjina: izborni podsticaji za međuetničku susretljivost. Zastupljenost zajednica.

Politički učinci izbornih sistema

Distributivni elementi sistema. Analiza uslova (condition analysis).

Izabrana literatura

Popis literature sadrži selektivnu bibliografiju radova koji obrađuju problematiku izbora odnosno izbornih sistema. Literatura obuhvata monografije, studije i zbornike radova posvećene isključivo problematici specijalističkog kursa, kao i jedan broj studija o opštijim pitanjima demokratije relevantnan za navedenu problematiku.

- ADONIS, A.**, *Parliament today*, Second edition, Manchester and New York, 1993.
- ALMOND, G. - VERBA, S.**, *The Civic Culture*, Princeton, 1963.
- AMY, J. D.**, *Real Choices / New Voices*, New York, 1993.
- ANTOLJAK, D. Š.**, *Politički sistem Sjedinjenih američkih država - temelji i oblici*, Zagreb, 1983.
- ANTOLJAK, D. Š.**, *Sistem proporcionalne reprezentacije*, "Naše teme", Zagreb, 1990, No 6.
- ANTOLJAK, D. Š.**, *Izborni sistem Finske*, "Politička misao", Zagreb, 1990, No 2.
- AUSTEN, S. D. - BANKS, J.**, *Monotonicity in Electoral Systems*, American political Science Review, 1991.
- BAKER, B. D.**, *Political Quotations - A Collection of Notable Sayings on Politics from Antiquity through 1989*, Detroit, 1990.
- BERGHE, G. V. D.**, *Political Rights for European Citizens*, Cornwall, 1982.
- BOBIO, N.**, *Budućnost demokratije - Odbrana pravila igre*, "Filip Višnjić", Beograd, 1990.
- BOBIO, N.**, *Država, vladavina, društvo / za opštu teoriju politike/*, Cetinje, 1995.
- BOGDANOR, V. - BATLER, D.**, *Democracy and Elections - Electoral Systems and Their Political Consequences*, Cambridge, 1983.
- BOT, A.**, *Election laws and Practices - Political Rights*, London 1990.
- BRAMS, J. S. - FISBURN, C. P.**, *Approval Voting*, American Political Science Review, 1978.
- CALVERT, P.**, *An Introduction to Comparative Politics*, Padstow, 1993.
- COX, W. G.**, *Strategic Electoral Choice in Multi-Member Districts: Approval Voting in Practice*, American Journal of Political Science, 1984.
- CREWE, I.**, *Electoral Participation*, in *Democracy at the Polls - A comparative Study of Competitive National Elections*, Washington, D.C., and London, 1981.
- DAL, A. R.**, *Problemi pluralističke demokratije*, Beograd, 1994.
- DIMITRIJEVIĆ, N.**, *Nemački parlamentarizam*, Beograd, 1992.
- DIVERŽE, M.**, *Uvod u politiku*, Beograd, 1966.
- DUVERGER, M.**, *Janus dva lica zapada*, Zagreb, 1980.
- DUMMET, M.**, *Voting Procedures*, Oxford, 1984.
- DJANKOVIĆ, D.**, *Dvostranački sistem u SAD*, Zagreb, 1964.
- GRDEŠIĆ, I.**, *Funkcionalna analiza izbornih procesa*, Zagreb, 1987.
- GOATI, V.**, *Političke stranke i parlament u Srbiji*, Beograd, 1992.
- GOATI, V.**, *Dileme institucionalnog razvoja "Treće Jugoslavije"*, Beograd, 1994.
- GOATI, V.**, *Stabilizacija demokratije ili povratak monizmu - Treća Jugoslavija sredinom devedesetih*, Podgorica, 1996.
- Grupa autora**, *Izbori u uslovima višestranačkog sistema*, Beograd, 1990.
- Grupa autora**, *Od izbornih rituala do slobodnih izbora*, 1991.
- Grupa autora**, *Izbori u Srbiji 1990. i 1992.*, Beograd, 1992.
- HABERMAS, J.**, *Javno mnjenje - istraživanje u oblasti jedne kategorije građanskog društva*, Beograd, 1969.
- HELD, D.**, *Models of Democracy*, Stanford, 1987.
- JONES, P., M.**, *Electoral Laws and the Survival of Presidential Democracies*, Chicago, 1996.
- JOVANOVIĆ, SL.**, *O državi, Osnovi jedne pravne teorije*, Beograd, 1990.

- KASAPOVIĆ, M.**, *Izborni i stranački sustav Republike Hrvatske*, Zagreb, 1993.
- KASAPOVIĆ, M., ŠIBER, I., ZAKOŠEK, N.**, *Birači i demokracija*, "Alinea", Zagreb, 1998.
- KIELMANSEGG, G. P.**, *Koliko pluralizma podnosi demokratija?*, Beograd, 1991.
- KIRKPATRICK, J. J.**, *Democratic Elections, Democratic Government, and Democratic Theory*, Washington D.C., 1981.
- KLINGEMAN, H. D.**, *Proces nastajanja kompetitivnih partijskih sistema u Istočnoj Evropi*, Beograd, 1996.
- KRIVIC, M.**, *Izbori u Sloveniji 1990.*, Zagreb, 1990.
- LAKEMAN, E.**, *Power to Elect: The Case for Proportional Representation*, London, Heinemann, 1982.
- LARDEYRET, G.**, *The Problem Whit PR*, Journal of Democracy, 1991.
- LASKI, H.**, *Politička gramatika*, Beograd, 1934.
- LASKI, H.**, *Sloboda u modernoj državi*, Beograd, 1985.
- LEVINZON-MORUS, R.**, *Novac u politici*, Beograd, 1934.
- LIJPHART, A.**, *The Feld of Electoral Systems Research: A Critical Survey, Electoral Studies*, 1985.
- LIJPHART, A.**, *The political Consequences of Electoral Laws, 1945-85*, American Political Science Review, 1990.
- LIJPHART, A.**, *Constitucional Choices for New Democracies*, Journal of Democracy, 1991.
- LIJPHART, A.**, *Duble - Checking the Evidence*, Journal of Democracy, 1991.
- LIJPHART, A.**, *Demokracija u pluralnim društvima*, Zagreb, 1992.
- LIJPHART, A.**, *Electoral Systems and Party Systems, A Study of Twenty-Seven Democracies 1945-1990*, New York, 1994.
- LIPSET, S. M.**, *Politički čovek*, Beograd, 1969.
- LOEWENSTEIN, K.**, *O pojmu parlamentarizma*, Zagreb, 1990.
- LUKIĆ, R.**, *Političke stranke*, Beograd, 1966.
- MATIĆ, M.**, *Političko predstavljanje*, Beograd, 1974.
- MCKEE, P.**, *The Republic of Ireland*, in *Democracy and Elections - Electoral Systems and Their Political Consequences*, Cambridge, 1983.
- MILL, J. St.**, *Razmatranja o predstavničkoj vladavini*, Zagreb, 1989.
- NEUMANN, F.**, *Demokratska i autoritarna država*, Zagreb, 1974.
- NOHLEN, D.**, *Većinski izbori i razmjerni izbori*, Zagreb, 1990.
- NOHLEN, D.**, *Izorno pravo i stranački sustav*, Zagreb, 1992.
- NOLEN, D., KASAPOVIĆ, M.**, *Izborni sistemi Istočne evrope*, Beograd, 1997.
- PAJVANČIĆ, M.**, *Izbori - pravila i proračuni*, Novi Sad, 1997.
- PAJVANČIĆ, M.**, *Izorno pravo*, Novi Sad, 1999.
- PAVIĆEVIĆ, V.**, *Izborni sistem i izbori u Crnoj Gori 1990-1996*, Podgorica, 1997.
- PRODANOVIĆ, D.**, *Izbori za centralna predstavnička tela, Komparativna studija*, Beograd, 1968.
- PRODANOVIĆ, D.**, *Imperativni i slobodni mandat članova predstavničkih tela*, Sarajevo, 1979.
- RAE, W. D.**, *Political Consequences of Electoral Laws*, London, 1971.
- RIKER, H. W.**, *The Two-party System and Duverger's Law: An Essay on the History of Political Choieece*, American Political Science Review, 1982.

- RODIN, S.**, *Evropski parlament: izbor, nadležnosti i metode rada*, Zagreb, 1990.
- ROSE, R.**, *Elections and Electoral Systems: Choices and Alternatives*, Cambridge, 1983.
- ROSKIN, G. M.**, *The Emerging Party Systems of Central and Eastern Europe*, A Special Number of GLOBAL ISSUES IN TRANSITION, 1994.
- SARTORI, G.**, *The Theory of Democracy Revisited*, New Jersey, 1987.
- STANOVIĆ, V.**, *Modaliteti legitimiranja vlada i režima*, Zagreb, 1986.
- STEFANOVIĆ, J.**, *Verifikacija političkih izbora i njen pravni karakter*, Beograd, 1927.
- STEFANOVIĆ, J.**, *Ustavno pravo FNR Jugoslavije i komparativno*, Zagreb, 1950.
- TAAGEPERA, R. - SHUGART, M. S.**, *Seats & Votes - The Effects and Determinants of Electoral Systems*, New Haven & London, 1989.
- VASOVIĆ, V. - GOATI, V.**, *Izbori i izborni sistemi*, IBN Centar - Beograd, NIP "Radnička štampa" - Beograd, 1993.
- QUADE, L. Q.**, *PR and Democratic Statecraft*, Journal of Democracy, 1991.

Dr Dragan Prlja

Nove informacione tehnologije

Virtuelna diplomatija i izmenjeno međunarodno okruženje

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

1. Nove informacione tehnologije i promenjeno međunarodno okruženje

- 1.1. Suverenitet i nove informacione tehnologije.
- 1.2. Teritorija i nove informacione tehnologije.
- 1.3. Moć države i nove informacione tehnologije.

2. Moderne diplomatske komunikacije

- 2.1. Virtuelna diplomatija.
- 2.2. Moderno diplomatsko predstavljanje.
- 2.3. Prikupljanje informacija iz oblasti međunarodnih odnosa.
- 2.4. Obrada informacija iz oblasti međunarodnih odnosa.
- 2.5. Skladištenje informacija iz oblasti međunarodnih odnosa.
- 2.6 Distribucija informacija iz oblasti međunarodnih odnosa.

3. Demokratizacija diplomatije i nove informacione tehnologije

- 3.1. Informacioni sistemi i diplomatija.
- 3.2 Web Site prezentacije i diplomatija.
- 3.3 Studija slučaja: balkanske zemlje.

Prioritetna literatura

1) Kurbalija, Jovan and Stefano, Baldi, **Internet Guide for Diplomats**, Msida, Malta, University of Malta, 2000; 2) Grupa autora, **Internet i diplomatija**, Kotor, Udruženje za istraživanje spoljne politike, 1999.

Literatura

Buffa, Dudley. **Taking Control: Politics in the Information Age**. New York: Henry Holt, 1996.

Castells, Manuel. **The Rise of the Network Society**. Cambridge, MA: Blackwell Publishers, 1996.

Cioffi-Revilla, Claudio, Richard L. Merritt, and Dina A. Zinnes, eds. **Communication and Interaction in Global Politics**. Beverly Hills, CA: Sage, 1987.

Compaine, Benjamin M., ed. **Issues in New Information Technology**. Norwood, NJ: Ablex, 1988.

Davison, W. Phillips. **International Political Communication**. New York: Praeger, 1965.

Dordick, Herbert S. and Georgette Wang. **The Information Society: A Retrospective View**. Newbury Park, CA: Sage Publications, 1993.

Grossman, Lawrence. **The Electronic Republic: Reshaping Democracy in The Information Age**. New York: Viking, 1995.

Headrick, Daniel R. **The Invisible Weapon: Telecommunications and International Politics 1851-1945**. New York: Oxford University Press, 1991.

Hoffman, Arthur S., ed. **International Communication and the New Diplomacy**. Bloomington: University of Indiana Press, 1968.

Hopkins, Nicholas. **The Impact of New Technology on the International Media and Foreign Policy**. London: HMSO Books, 1995.

Merritt, Richard L., ed. **Communication in International Politics**. Urbana: University of Illinois Press, 1972.

Nordenstreng, Kaarle and Herbert I. Schiller, eds. **Beyond National Sovereignty: International Communication in the 1990s**. Norwood, NJ: Ablex, 1993.

Nordenstreng, Kaarle and Herbert I. Schiller, eds. **National Sovereignty and International Communication**. Norwood, NJ: Ablex, 1979.

Prlja, Dragan, **Web-Site-ovi balkanskih zemalja**, Beograd, Institut za međunarodnu politiku i privredu 2001.

Schiller, Daniel. **Telematics and Government**. Norwood, NJ: Ablex, 1982.

Referentni postdiplomski kursevi u Evropi i svetu

Diplomacy and the Internet, prof. Paul Sharp, University of Minnesota Dulth, USA (2002).

Virtual Diplomacy, Harvard University J.F. Kennedy Scholl of government, USA (2001/2002).

Integrirana gostujuća predavanja (gostujućih inostranih profesora)

Profesor Jovan Kurbalija, professor na Diplomatskoj akademiji na Malti.

Profesor Vatroslav Vekarić, profesor međunarodnih odnosa na Univerzitetu u Rimu i Firenci.

Prof. dr Dragan K. Vukčević

Teorijska i istraživačka metodologija

Od teorije do prijave magistarske teze

Trajanje kursa: dva semestra, dva puta četrnaest sedmica, jedan čas sedmično

Sadržaj kursa

Teorijska metodologija

Struktura nauke

Epistemološke teškoće

Pretpostavke i pojmovi nauke

Hipoteze i naučne teorije

Naučni zakoni i norme

Filozofija nauke

Istraživačka metodologija

Suština socijalnog istraživanja

Organizacija i struktura socijalnog istraživanja

Vrste empirijskih društvenih istraživanja

Istraživačke metode i tehnike

Metodologija izrade naučnog projekta

Pisanje istraživačkog izvještaja

Izabrana literatura

Gud, V., Het, P. (1966). *Metodi socijalnog istraživanja*, Jugoslovenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, Vuk Karadžić, Beograd.

Milić, V. (1965). *Sociološki metod*, Nolit, Beograd.

Beti, E. (1988) *Hermeneutika kao opšta metoda duhovnih nauka*, Književna zajednica, Novi Sad.

Bunge, M. (1967). *Scientific Research*, 1-2, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberger-New York.

Dirkem, E. (1961). *Pravila sociološke metode*, Savremena škola, Beograd.

Kun, T. S. (1974). *Struktura naučnih revolucija*, Nolit, Beograd.

Nejgel, E. (1974). *Struktura nauke*, Nolit, Beograd.

Nowak, S. (1977). *Methodology of Sociological Research*, General Problems, Warshawa-Dordrecht.

Poper, K. R. (1973). *Logika naučnog otkrića*, Nolit, Beograd.

Šušnjić, Đ. (1999). *Metodologija*, Čigoja štampa, Beograd.

Tondl, L. (1973). *Scientific Procedures*, Reidel Publishing Co., Dordrecht-Holand, Boston-USA.

Volerstin, I. i saradnici (1997). *Kako otvoriti društvene nauke* (Izvještaj Gulbenkijanove komisije za restrukturisanje društvenih nauka), CID, Podgorica.

Pečujlić, M., Milić V. (1998). *Metodologija društvenih nauka*, Savremena administracija, Beograd.

Cuba, L. i Cocking, J. (2002). *Kako se piše u društvenim naukama*, CID, Podgorica.

Bouma, G.D. i Atkinson, G.B.J. (1996). *Social science research*, Oxford University Press, Oxford.

Hart, C. (1998). *Doing a Literature Review*, SAGE Publications, London.

Vujević, M. (1983). *Uvodjenje u znanstveni rad*, Informator, Zagreb.

Gostujući profesori

- Miroslav Pečujlić, Pravni fakultet u Beogradu
- Đuro Šušnjić, Filozofski fakultet u Beogradu
- Borislav Đukanović, Filozofski fakultet u Nikšiću
- Bora Kuzmanović, Institut za društvena istraživanja u Beogradu
- Marija Bogdanović, Filozofski fakultet u Beogradu
- Mirjana Kuljak, Ekonomski fakultet u Podgorici

ISTORIJAT EVROPSKE INTEGRACIJE

Šifra predmeta:

Kontakt za studente:

Semestar: 3

Predavač: A. Fatić

Ciljevi

Tokom pohađanja ovog predmeta studenti će se upoznati sa filozofskim korenima ideje o evropskoj integraciji, sa naglaskom na istoriju i filozofiju evropskog federalističkog pokreta. Tokom nastave će biti istražen razvoj Evropskih zajednica, naime Evropske zajednice uglja i čelika, Evropske ekonomske zajednice, i Euratom-a. Ovaj predmet će razjasniti ključne međunarodne ugovore između zemalja članica Zajednice, značenje i značaj tzv. "modela zajednice", i osnovne pravce evolucije institucija Evropske zajednice. Tokom nastave studenti će raspraviti ključne pojmove za nastanak ideala ujedinjene Evrope, kao što su "Sjedinjene države Evrope", kao paralela Sjedinjenim Američkim Državama, i "Evropska kuća" kao paradigma unutarevropske integracije. Ovaj predmet će se takođe obratiti evroatlantskom aspektu evropske integracije kroz kritička procena skore istorije razvoja evroatlantskih veza.

Svrha predmeta

Po uspešnom završetku pohađanja ovog predmeta, studenti će biti osposobljeni da:

- aktivno učestvuju u istraživanjima i raspravama o filozofskim i istorijskim aspektima ideje evropske integracije, kao i u opštijim pitanjima uloge filozofskih paradigmi u istorijskom razvoju i oblikovanju institucija;
- primene iskustva iz istorije evropske integracije u cilju boljeg razumevanja tekućih problema i tendencija unutar evropskih procesa, uključujući i kontroverze koje proističu iz evroatlantske dimenzije evropskog identiteta.

Program

- Osnivanje Evropskog pokreta, Altiero Spinelli i njegovi sledbenici;
- Uloga različitih evropskih sila u konceptualizaciji Evropske zajednice;
- Značaj Evropske zajednice uglja i čelika za tada osetljive odnose između Francuske i Nemačke;
- Jedinstveni evropski akt iz 1985. godine;

- Međuvladina konferencija iz 1991.godine;
- Amsterdamska povelja iz 1997. godine;
- Uticaj komunizma na podsticanje unutrašnjeg jedinstva u okviru evropskog integracionog pokreta;
- Odnosi između Velike Britanije i Francuske za vreme De Gaulle-a i doživljavanje Britanije kao ne-evropske od strane Francuske, u svetlu evolucije transatlantskih odnosa i traženog evropskog identiteta;
- Uticaj istorije evropske integracije na savremeni oblik EU.

Udžbenici

- Dinan, D, *An Ever Closing Union? An Introduction to the European Community*, Macmillan, 1994;
- Pinder, J., *European Community: The Building of a Union*, Oxford University Press, 2nd ed., 1995;
- Urwin, D., *The Community of Europe: A History of European Integration*, Longman, 2nd ed., 1995.

Referentna literatura¹

- Nugent, N., *The Government and Politics of the European Union*, Macmillan, London, 1994;
- European Report, 13. januar 1999;
- European Report, 16. januar 1999;
- European Report, 23. januar 1999;
- European Report, 17. mart 1999;
- European Report, 20. mart 1999;
- European Report, 24. mart 1999.

Procena uspeha studenata

¹ Dodatna literatura će biti obezbeđena za studente pre početka nastave. Odgovarajuće resurse treba planirati za fotokopiranje i obezbeđivanje članaka i drugih materijala do kojih studenti ne mogu inače lako doći. Idealno rešenje bi bilo da se napravi sveobuhvatan ukoričen materijal, koji bi studenti mogli kupiti u Centru. Na ovaj način bi bila obezbeđena maksimalna vremenska efikasnost rada studenata na ovom prilično tehničkom predmetu, koji zahteva upoznavanje sa specifičnim činjenicama i političkim doktrinama koje su motivisale i činile kontekst različitim stadijumima stvaranja evropskih institucija.

- Esej ili projekt od 3000 reči: 50%;
- Aktivno učešće u seminarima i pohađanje predavanja: 50%.

Prof. dr Milenko Popović

Ekonomska i monetarna integracija u Evropi

Trajanje kursa: jedan (treći) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

1. Uvod

Bazicna znanja o legalnim i politickim aspektima EU su neophodna za razumevanje materije i ona ce biti predmet razmatranja uvodnog predavanja. Posebna paznja bice posvecena istoriji EU, politickim institucijama EU (Evropska komisija, Evropski parlament, Ministarski savet), fazama ekonomdke integracije EU (carinska unija, zajednicko trziste, monetarna unija), EU strukturama, EU politici i EU budzetu.

2. Liberalizacija trgovine i preferencijalni trgovinski sporazum

U ovom predavanju bice obradjen uticaj liberalizacije trgovine na drzave clanice. Konkretno, trgovinski odnosi izmedju clanica EU ce biti objasnjeni; odgovor na pitanje da li sporazumi o trgovinskim preferencijalima (slicni onima koji se primenjuju u Evropi) imaju razlicit uticaj od multilateralnih sporazuma ce takodje biti dat. Da bi se dobili odgovori na ova pitanja moraju se objasniti koncepti troskova i koristi od trgovinske zastite, optimalne tarifne zastite te koncepti troskova i koristi od pridruzivanja integracionim blokovima kakva je EU.

3. Jedinstveno trziste

Pored uklanjanja trgovinskih barijera u rezimu zajednickog trzista uklanjaju se i sve ne-carinske barijere, povecava se sloboda trgovine uslugama medju zemljama clanicama, te sloboda kretanja i zaposljavanja EU gradjana unutar EU. U ovoj lekciji objasnice se ekonomski efekti jedinstvenog trzista na zemlje clanice. Efekti na alokaciju resursa, lokaciju industrije, jezgro-periferija strukture, te efekti na stopu rasta privrede ce se posebno objasniti. Za tu svrhu osnovni koncepti i ideje Nove teorije medjunarodne trgovine, Nove ekonomske geografije, i Nove teorije rasta moraju biti elaborirani.

4. Regionalna i industrijska politika

Efekti objasnjeni u prethodna dva predavanja mogu imati znacajne implikacije za ekonomsku aktivnost zemalja clanica i pojedinih industrija. Postavlja se pitanje ko ce u tim uslovima biti dobitnik a ko gubitnik od integracije. Kako bi trebale zemlje clanice a kako EU reagovati u toj situaciji. Kakvo je moguće opravdanje za intervenciju koja bi bila usmjerena ka izmeni trzisnih ishoda u tim uslovima. Kakva su ogranicenja nametnuta od strane EU zemljama clanicama u pogledu subvencija i pomoci. Koje oblike bi u tim uslovima trebala uzeti EU regionalna politika. Kakvi su rezultati strukturnog i kohezionog fonda. To su pitanja koja cemo razmatrati u ovoj glavi.

5 Eksterna trgovinska politika

EU je deo globalnog trgovinskog okruzenja i zbog toga trgovinsku politiku EU sa ostatkom sveta razmatramo u ovoj posebnoj lekciji. Posebno ce biti razmotrene sledece teme: koristi od zastite; zastita mladih i starih industrija; veza izmedju unutrasnjih trzista i

eksterne trgovinske politike; antidemping mere eksterne trgovinske politike; troškovi i koristi od VER zaštite i slično.

6. Zajednička poljoprivredna politika (CAP)

Oko jedna trećina budžeta EU posvećena je zajedničkoj poljoprivrednoj politici (CAP), tj sektoru koji zapošljava relativno mali deo radne snage. U ovoj lekciji biće objasnjeni sledeći problemi: šta je CAP; opravdanje za CAP; kakav je uticaj CAP na EU, na zemlje članice i na svetsku ekonomiju; troškovi i koristi CAP za različite društvene grupe; sistem podrške cijena i njihovi efekti; mogućnosti reforme CAP politike i sl..

7. Troškovi i koristi od zajedničke valute

U ovom predavanju biće razmotreni različiti teoriski i politički argumenti za (koristi) i protiv (troškovi) monetarne integracije. Argumenti vezani za troškove su bazirani na makroekonomskim dilemama: kako gubitak monetarne nezavisnosti utiče na makroekonomske performanse zemlje članice; asimetrični sokovi i optimalno područje monete; kako se brzo ekonomija prilagođava; gubitak sinjoriteta, i sl. Na drugoj strani, razmatranja o koristima monetarne integracije bi trebala da obuhvate pitanja poput sledećih: koji su benefiti primene zajedničke valute; koje su koristi za privatne agente od redukcije transakcionih troškova i neizvjesnosti; kakav je uticaj zajedničke valute na konkurenciju i cenovnu transparentnost; dali postoje koristi za koordinaciju monetarne politike. Konacno, komparacija relativnih dimenzija troškova i koristi će biti data.

8. Put ka EMU

EMU je najvažniji korak u razvoju ekonomske i monetarne integracije u Evropi. Međutim, prethodne faze u monetarnoj integraciji, takodje, moraju biti analizirane: šta nam skorija istorija može reći o mogućim dimenzijama troškova i koristi od zajedničke valute; kako je EMS funkcionisao; šta je uzrokovalo krizu 1992-93 i šta su implikacije toga.

9. Evropska centralna banka, Pakt stabilizacije i Fiskalni federalizam

Tranzicija ka EMU podrazumeva stvaranje novih institucija i ustanovljavanje novih konvencija i saveza vezanih za funkcionisanje poreske i monetarne politike. Sledeća pitanja će posebno biti obradjena: šta je pakt stabilizacije; dali su pojedine zemlje ispunile kriterije konvergencije; kakve su bile implikacije za ekonomije pojedinih zemalja članica; jesu li međudržavni transferi i fiskalni federalizam nužnost i sl.

10. Funkcionisanje i stratesko upravljanje Evropskom centralnom bankom. EMU i strukturne reforme

Kakve su aktualne performanse EMU u praksi. A kakvi su rezultati ECB: kako je ona vodila monetarnu politiku i je li bila uspešna u tom pogledu.

11. Međunarodni aspekti EMU

Šta su moguće implikacije EMU na svetsku ekonomiju. Dali će se EMU pojaviti kao međunarodna valuta. Šta su troškovi i koristi od toga.

Izabrana literatura

Artis, M.J., Lee, N. (1997): *The Economics of European Union*; (2nd edition), Oxford.

El-Agraa, A.M. (1998): *The European Union: History, Institutions, Economics and Politics*; (5th edition), Prentice Hall Europe.

Baldwin, R. (1997): *Toward an Integrated Europe*

Baldwin, R. (1989): “Growth effects of 1992”, *Economic Policy*.

Bean, C. (1992): “The Economic and Monetary Union in Europe”, *The Journal of Economic Perspectives*, Fall.

Coleman and Roberts: *Economics of CAP in Transition*; in **Artis and Lee**.

Corden, M. : *Trade policy and Economic Welfare*.

De-Grauwe, P. (1997): *The Economics of European Monetary Integration*; (3rd edition), Oxford.

Gros, D. and Thygesen, N. (1998): *European Monetary Integration*, Longman, 2nd edition.

Flam, H. (1992): “Product markets and 1992: full integration, large gains”, *Journal of Economic Perspectives*; Fall.

Hindley, B. (1993): “Antidumping Action and the EC: a wider perspective”, in **M.Hilf and E.U.Petersman (eds)**. *National Constitutions and International Economic Law* (Kluwer, deventer, Netherland).

Hitiris, T. (1998): *European Union Economics*; (4th edition), Pearson education, 1998.

Kenen, P (1996): *Economic and Monetary Union in Europe*, Cambridge University Press.

Krugman, P. (1991): *Geography and Trade*.

Krugman, P., Obstfeld, M. (2000): *International Economics: Theory and Policy*; (5th edition).

Mahe and Ortalo-Magne (1999): “CAP and the countryside”, *Economic Policy*.

Martin, P. (1999): “Are European Regional Policy Delivering”, *Graduate Institute of International Studies*.

Molle, W. (1887): *The Economics of European Integration*; (3rd edition), Dartmouth.

Puga, D (1999): “European Regional Policies in the Light of New Economic Geography”, University of Toronto.

Swann, D. (1998): *The Economics of of the Common Market*; (8th edition).

Preporučena i prioritarna literatura

A.M. El-Agraa, 1998, predavanja: 1-6; De-Grauwe, P., 1997, predavanja: 7-11.

Komparativni postdiplomski kursevi

Economics. London School of Economics; London, England. Course: *Economics of European Integration*; Author: Dr Henry G. Overman (EC235).

Gostujući profesori

INSTITUCIJE I PROCES DONOŠENJA ODLUKA U EVROPSKOJ UNIJI

Šifra predmeta:

Kontakt za studente:

Semestar: 3

Predavač: A. Fatić

Ciljevi

Cilj ovog predmeta je da se studenti upoznaju sa osnovnim institucijama i procesom donošenja odluka u okviru EU, kao i da im se omogući aktivno učestvovanje u raznovrsnim oblastima saradnje sa EU i integracije njihovih zemalja u EU. Cilj je takođe da se omogući bolje razumevanje uloge pojedinih institucija EU u proširenju EU, te značaj politike EU za zemlje članice Unije, kao i da se istakne preplitanje institucija EU i različitih sfera politike EU, od poljoprivrede do spoljne politike i bezbednosti. Pohašanje ovog predmeta će uključivati i aktivno učestvovanje u diskusiji o tome zašto institucije EU predstavljaju, u isto vreme, s jedne strane, izazov za zemlje koje su kandidati za prijem u EU, a s druge strane prepreku ubrzanom proširivanju EU. Studenti će imati priliku da istraže puteve kojima bi zemlje kandidati za prijem u članstvo u EU uskladile principe na kojima su zasnovane institucije EU sa sopstvenim unutrašnjim zakonodavstvom, i da detaljno razjasne povezanost između institucija EU i kriterijuma za prijem u članstvo EU na kojima EU insistira u svom odnosu prema zemljama-kandidatima za članstvo.

Svrha predmeta

Po uspešnom završetku pohašanja ovog predmeta studenti bi trebalo će biti osposobljeni da:

- rade u telima EU i u institucijama u njihovim zemljama koje se bave saradnjom sa institucijama EU;
- učestvuju u diplomatskoj aktivnosti svoje zemlje u oblasti saradnje sa EU;
- aktivno učestvuju u istraživanju, nastavi i superviziji drugih istraživanja u oblasti evropskih studija i evropske politike.

Program

- Osvrt na istoriju evropske integracije: *Jedinstveni evropski akt* iz 1985 i *Amsterdamska povelja* iz 1997;
- Uloga Saveta ministara, Evropskog saveta i Evropske komisije, imenovanje i struktura Evropske komisije;
- Odnosi između rada Evropske komisije, izbora za Evropski parlament, donošenja budžeta EU i srodnih procedura;

- Donošenje odluka, sa snagom zakona, u okviru EU, struktura i analiza slučajeva;
- Osnovna načela prava Evropske zajednice, sprovođenje prava Zajednice, uz pravljenje razlika između tri evropske zajednice, od kojih je EU samo jedna.

Udžbenici:

- Keefe, D & Tworney, P., *Legal issues of the Maastricht Treaty*, Chichester wiley Chancery Law, Chichester, 1994;
- Kapteyn, P.J.G. & Verloren Van Themaat, P., *Introduction to the Law of the European Communities*, Kluwer, Graham & Trotman, Dordrecht, 1990;
- Hayes-Renshaw, F & Wallace, H., *The Council of Ministers*, Macmillan, London, 1996;
- Edwards, G & Spence, D., *The European Commission*, Longman, London, 1995;
- Corbett, R, Jacobs, F & Shackleton, M., *The European Parliament*, Cartermill, 1995.

Referentna literatura:

- Richardson, J. (ed.), *European Union: Power and Policy-Making*, Routledge, London 1996;
- Greenwood, J., Grote, J.G. & Ronit, K. (eds), *Organised interests and the European Community*, Sage Publications, Ithaca, 1993;
- Peterson, J. & Bomberg, E., *Decision-Making in the European Union*, Macmillan, London, 1999.

Procena uspeha studenata:

- Esej ili projekt od 3000 reči: 50%;
- Aktivno učešće u seminarima i pohađanje predavanja: 50%.

Prof. dr Nebojša Vučinić

Pravo Evropske unije II

Evropski sistem zaštite ljudskih prava

Trajanje kursa: jedan (treći) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

Pojam, nastanak i razvoj regionalnih sistema zaštite ljudskih prava; odnos univerzalnog i regionalnih sistema zaštite ljudskih prava; pravno-politička sadržina i smisao regionalnih sistema zaštite ljudskih prava; najvažniji regionalni sistemi zaštite ljudskih prava; politički naddeterminizam ljudskih prava i limiti primjene.

Evropski sistem zaštite ljudskih prava u okviru Savjeta Evrope i Evropske Unije; istorijske preteče i ideološko-politički korijeni; zajedničke vrijednosti i ciljevi u kontekstu evropskih integracija; zaštita ljudskih prava kao začetak integracionih procesa; uloga Savjeta Evrope i odgovarajućih institucija.

Evropska Konvencija o zaštiti osnovnih prava i sloboda i dodatni protokoli; osnovni principi konvencije; karakter zaštićenih prava; evolucija sistema i širenje kataloga zaštićenih prava.

Mehanizmi implementacije; Komitet ministara; Generalni sekretar Savjeta Evrope; Evropski Sud za ljudska prava; osobenost mehanizama za kontrolu primjene Konvencije, što ovaj sistem zaštite čini najefikasnijim u savremenoj međunarodnoj zajednici.

Vrste, priroda i karakter prava i sloboda sadržanih u Konvenciji u skladu sa praksom Evropskog Suda za ljudska prava; značaj sudske prakse za razvoj i unaprijeđenje koncepta ljudskih prava.

Manjinska prava u okviru Savjeta Evrope i Evropske okvirne konvencije za zaštitu manjina; zaštita manjina u Jugoistočnoj Evropi.

Evropska Socijalna Povelja i mehanizmi zaštite ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

Evropski sistem zaštite ljudskih prava i države Jugoistočne Evrope; primjena ovog sistema kao faktor održanja i unaprijeđenja mira, stabilnosti i prosperiteta u regionu.

Osnovna literature

T. Burgental, Međunarodna ljudska prava u sažetom obliku, Beograd, 1998.

L. Henkin, The Rights of Man Today, Columbia University Press, 1988.

L. Zwaak, Law and Practice of the European Convention on Human Rights, Martinus Nijhoff, 1998.

V. Dimitrijević, M. Paunović, Ljudska prava, Beograd 1997.

N. Vučinić, Osnovi ljudskih prava, Podgorica, 2001.

D. Shelton, Remedies in International Human Rights Law, Oxford, 1999.

P. Alston, Promoting Human Rights Through Bills of Rights, Oxford, 1999.

PROŠIRENJE EVROPSKE UNIJE

Šifra predmeta:

Kontakt za studente:

Semestar: 3

Predavač: A. Fatić

Ciljevi

Cilj predmeta je da kritički ispita strategiju i moralne aspekte procesa proširenja EU, kao i da podstakne raspravu o kriterijumima koje zemlje kandidati za prijem u članstvo EU treba da ispune da bi postale članice EU. Tokom pohađanja ovog predmeta studenti će se upoznati sa uticajem bezbednosnih faktora, privrednih prioriteta i problema, i pitanja koja proističu iz teritorijalnih razmirica na dinamiku proširenja EU. Tokom nastave će studenti biti u prilici da jasnije sagledaju različite segmente oficijelne politike EU iz koje proizlaze kriterijumi za prijem novih članica.

Svrha predmeta

Po završetku pohađanja ovog predmeta studenti će biti u stanju da:

- učestvuju u institucionalnom životu u svojim zemljama, posebno u oblasti oficijelnog formiranja politike u vezi sa priključivanjem EU;
- učestvuju u diplomatskoj aktivnosti svoje zemlje u vezi sa članstvom u EU;
- se bave teorijskim radom u vezi sa pitanjima koja proizlaze iz proširenja EU.

Program

- Uloga srednje i istočne Evrope u daljem definisanju identiteta »Evrope« i u ostvarivanju bezbednosnih i ekonomskih ciljeva ujedinjenog kontinenta;
- Zaštita socijalnih i ljudskih prava u kontekstu proširenja EU;
- Ideologija »države blagostanja« i evropski socijalni milje;
- Uloga evropskih institucija u socijalnom i političkom razvitku zemalja kandidata za prijem u članstvo u EU;
- Evropska politika u svetlu procesa proširenja;
- Principi slobodnog kretanja ljudi, robe i kapitala (jedinствено evropsko tržište);
- Evropska socijalna politika;
- Evropsko državljanstvo;
- Zakonodavno regulisanje tržišne konkurencije u Evropskoj zajednici;

- Državne intervencije u ekonomiji u okviru EU;
- Politika zaštite životne sredine i politika zaštite potrošača;
- Zajednička poljoprivredna politika;
- Politika razvoja regiona;
- Evropska monetarna unija.

Referentna literatura²

- Maresceau, M. (ed.), *Enlarging the European Union: Relations between the EU and Central and Eastern Europe*, Longman, London, 1997;
- Moravscik, A. (ed.), *Centralisation or fragmentation? Europe facing the challenges of deepening, diversity, and democracy*, New York, 1998;
- Weatherill, S. & Beaumont, P., *EC Law*, Penguin, Harmondsworth, 1995;
- El Agraa, A.M., *The Economics of the European Community*, New York, 1998;
- Craig, P. & de Burca, G., *The Evolution of EU Law*, Oxford University Press, Oxford, 1999.

Procena uspeha studenata

- Esej ili projekt od 3000 reči: 50%;
- Aktivno učešće u seminarima i pohađanje predavanja: 50%.

² Za ovaj predmet nisu predviđeni udžbenici, jer su pitanja kojima se on bavi podložna relativno dinamičnoj evoluciji, i značajna količina materijala, koja će se uglavnom sastojati od članaka, će biti obezbeđena za studente.

SPOLJNA I BEZBEDNOSNA POLITIKA EU

Šifra predmeta:

Kontakt za studente:

Semestar: 3

Predavač: A. Fatić

Ciljevi

Tokom pohašanja ovog predmeta studenti će se upoznati sa strukturama i načelima koji čine spoljnu i bezbednosnu politiku u okviru sistema EU. Nastava će uključiti diskusiju o okolnostima u kojima EU deluje u bezbednosnoj i diplomatskoj sferi, i razloge za harmonizaciju i unifikaciju spoljne i bezbednosne politike EU. Takoće će biti reči o ključnim problemima u vezi sa bezbednošću EU i problemima koji proističu iz protivljenja pokušajima da se na jedinstven način reši pitanje bezbednosti na kontinentu. Opšte bezbednosne pretnje članicama EU i njihovi spoljnopolitički i bezbednosni odgovori na te pretnje će biti razmotreni tokom nastave. Studenti će takođe imati priliku da diskutuju različite percepcije unutar zemalja kandidata za prijem u članstvo EU koje se tiču zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU.

Svrha predmeta

Po završetku pohašanja ovog predmeta studenti će biti osposobljeni da:

- učestvuju u procesu formiranja spoljne politike i u diplomatskom radu u sferi spoljne i bezbednosne politike svoje zemlje;
- učestvuju u teorijskom istraživanju, nastavi i superviziji istraživanja tema koje proističu iz spoljne i bezbednosne politike EU;
- primene iskustva iz istorije evropske integracije u cilju boljeg razumevanja sadašnjih problema i tendencija u evropskom integracionom procesu, uključujući i kontroverze koje proističu iz evroatlanstke dimenzije evropskog identiteta.

Program

- Relativna homogenost članica EU po unutrašnjem uređenju i njihova potreba za jedinstvenom spoljnom i bezbednosnom politikom;
- Ilegalna imigracija, stvaranje šengenske zone i zajednička konzularna politika;
- Odnos između zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU i Evropskog odbrambenog identiteta unutar NATO.

Udžbenici

- Stojanović, R., *Spoljna politika Evropske unije*, Dosije, Beograd, 1998;
- Babić, B. I Ilić, G. (urs), *Jugoslavija i Evropska unija*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1996;
- Pinder, J., *The EC and Eastern Europe*, Pinter, London, 1991.

Referentna literatura

Biće obezbeđena u jednom ukoričenom tomu pre početka nastave.

Procena uspeha studenata

- Esej ili projekt od 3000 reči: 50%;
- Aktivno učešće u seminarima i pohađanje predavanja: 50%.

Dr Dragan Prlja

Pakt stabilnosti Jugoistočne Evrope

Trajanje kursa: jedan (treći) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično, ukupno četrnaest sedmica

Sadržaj kursa

Glavna pitanja na ovom kursu biće: Koncept prevencije konflikata u teoriji i praksi, Predhodni procesi i konkurentni procesi Paktu stabilnosti (Rojamonski proces, Proces saradnje zemalja Jugoistočne Evrope, Regionalni pristup EU), Osnivanje Pakta stabilnosti 1999.g., blisko povezano sa ratom na Kosovu i inicijativom EU, Interesi i motivi različitih aktera koji su uključeni, Struktura i procedura rada Pakta stabilnosti, Razvoj, dosadašnji rezultati i nedostatci.

Izabrana literatura

Biermann, Rafael: The Stability Pact for South Eastern Europe potential, problems and perspectives, Discussion Paper C56 / 1999, Bonn (Center for European Integration Studies).

Cortright, David (ed.): The Price of Peace. Incentives and International Conflict Prevention, New York 1997.

Ehrhart, Hans-Georg: Preventive Diplomacy or Neglected Initiative: The Royaumont Process and the Stabilization of Southeastern Europe, in: Ehrhart, Hans-Georg / Schnabel, Albrecht (eds): The South East European Challenge: Ethnic Conflict and the International Response, Baden-Baden 1999, pp. 177-195.

Emerson, Michael: On the Forming and Reforming of the Stability Pacts: From the Balkans to the Caucasus, CEPS Policy Brief No. 4 / May 2001, Brussels (Center for European Policy Studies).

Jentleson, Bruce (ed.): Opportunities Missed, Opportunities Seized. Preventive Diplomacy in the Post-Cold War World, New York 2000.

See also the Homepage of the Office of the Coordinator of the Stability Pact (www.stabilitypact.org).

Prioritetna literatura

Duško Lopandić, Regionalne inicijative u Jugoistocnoj Evropi, Beograd, Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2001.

Referentni postdiplomski kursevi u Evropi i svetu

The Stability Pact for South Eastern Europe, prof. Rafael Biermann, University Bonn (2002).

Integrisana gostujuća predavanja (gostujućih inostranih profesora)

Professor Predrag Simic, professor at the Faculty of Political Sciences Belgrade.

Dr Dragan Prlja

EU i proces stabilizacije i asocijacije "Zapadnog Balkana"

Trajanje kursa: jedan (treći) semestar, četrnaest sedmica, jedan čas sedmično, ukupno četrnaest sedmica

Sadržaj kursa

Ovaj kurs, koji je u tesnoj vezi sa kursom o Paktu Stabilitnosti i kursom o Proširenju EU, dobijaće na značaju u godinama koje slede, u onoj meri u kojoj će Proces stabilizacije i asocijacije postati glavni instrument Pakta stabilnosti, odnosno sredstvo EU da nove "potencijalne kandidate" približi EU sa perspektivom punopravnog članstva i tako redizajnira region. Kurs će obuhvatiti: Razloge za otvaranjem EU prema "Zapadnom Balkanu" (termin koji se koristi od strane Evropske Komisije) posle rata na Kosovu, uključujući i različite poglede među evropskim vladama. Razvoj procesa Stabilizacije i asocijacije posle 1999.g. Instrumente procesa Stabilizacije i asocijacije (Sporazumi o stabilizaciji i asocijaciji, CARDS program, liberalizacija trgovine). Položaj pojedinih zemalja u regionu u odnosu na proces Stabilizacije i asocijacije. Buduće perspektive procesa Stabilizacije i asocijacije.

Izabrana literatura

Biermann, Rafael: The Stability Pact for South Eastern Europe potential, problems and perspectives, Discussion Paper C56 / 1999, Bonn (Center for European Integration Studies).

Lopandic, Duško: Evropska unija i Jugoistocna Evropa, u: Medjunarodna politika, br. 1105, Beograd, 2002, pp. 31-34.

Spinant, Daniela: Implications for the Enlargement Process, in: Dieter Mahncke (ed.): The Challenge of Kosovo and its Implications for the European Union, Bern 2001, pp. 249-268.

Varwick, Johannes: The Kosovo crisis and the European Union: The Stability Pact and its Consequences for EU Enlargement, in: Krause, Joachim / Spillmann, K. R. (ed.): Kosovo: Lessons Learned for International Cooperative Security, Bern 2000.

Web Site Evropske Komisije: (www.europa.eu.int/comm/external_relations).

Prioritetna literatura

Duško Lopandić, Regionalne inicijative u Jugoistočnoj Evropi, Beograd, Institut za međjunarodnu politiku i privredu, 2001.

Referentni postdiplomski kursevi u Evropi i svetu

The EU Stabilization and Association Process for the 'Western Balkans', prof. Rafael Biermann, University Bonn (2002).

Integrisana gostujuća predavanja (gostujućih inostranih profesora)

Professor Predrag Simic, professor at the Faculty of Political Sciences Belgrade.

Prilog I

Komparativni materijal

Sledi spisak sedamnaest nastavnih planova i programa postdiplomskih Evropskih i Jugoistočnoevropskih studija iz Evrope i sveta, koji su poslužili kao baza i podsticaj za izradu našeg postdiplomskog studija. U posebnoj fascikli (dokumentaciji) u prostorijama centra odnosno rektorata može se izvršiti i neposredan uvid u ovih sedamnaest planova i programa.

Kao nulti, to jest najznačajniji, šifrom "O" označen je "A Core Curriculum for European Studies in Southeastern Europe" nemačkog odnosno austrijskog Centra za proučavanje evropskih integracija, šiframa "JE1.2.3.4.5.6." šest odabranih Jugoistočnoevropskih, a šiframa "E1.2.3.4.5.6.7.8.9.10." deset odabranih evropskih studija.

1. O. Osnovni nastavni plan i program za Evropske studije u Jugoistočnoj Evropi (A Core Curriculum for European Studies in Southeastern Europe). Centar za proučavanje evropskih integracija, Univerzitet Bon, Nemačka. Autori dr. Rafael Birman i Emil Minčev.
2. JE1. Jugoistočnoevropske studije. Srednjeevropski univerzitet (CEU), Budimpešta, Mađarska. Autor: prof. dr. Ivo Banac, Univerzitet Jel, SAD.
3. JE2. Jugoistočnoevropske studije. Dubrovnik International University (DIU), Dubrovnik, Hrvatska. Autor: prof. dr. Ivo Banac, Univerzitet Jel, SAD.
4. JE3. Postdiplomske studije, kursevi i konferencije iz različitih oblasti, uključiv i Jugoistočnoevropske studije identiteta, kulture i bezbednosti. Inter-univerzitetski centar (IUC), Dubrovnik, Hrvatska.
5. JE4. Srednjeevropske i Jugoistočnoevropske studije. Škola za slovenske i istočnoevropske studije Univerzitetskog koledža, London, UK. Autor: prof. dr. Vendi Bresel.
6. JE5. Jugoistočnoevropske studije. Univerzitet Atina, Atina, Grčka.
7. JE6. Evropska unija i Balkan. Aletrantivni obrazovni program, Beogradska otvorena škola, Beograd, Srbija.
8. E1. Evropske studije. Centar za proučavanje evropskih integracija, Univerzitet Bon, Nemačka.
9. E2. Evropske studije. Evropski privredni i politički tokovi. Dva postdiplomska studija Evropskog instituta u Dablinu, Republika Irska.
10. E3. Međunarodne i evropske studije. Srednjeevropski univerzitet (CEU), Budimpešta, Mađarska.

11. E4. Savremene evropske studije. Evropski institut, Univerzitet Saseks, Brajton, UK.
12. E5. Evropske studije. Centar, Bolonja, Italija.
13. E6. Integrisane evropske studije nastale spajanjem ranijih Ruskih i istočnoevropskih studija i Zapadnoevropskih studija. Univerzitet Jel, SAD. Autor: prof. dr Ivo Banac, Univerzitet Jel, SAD.
14. E7. Međunarodno i evropsko pravo. Univerzitet Kembridž, UK.
15. E8. Studije svetskog sistema. Odsek za sociologiju, Državni univerzitet Njujork, Bingemton, Država Njujork, SAD. Autor: prof. dr Imanuel Volerstin, Državni univerzitet Njujork, Bingemton, Država Njujork, SAD.
16. E9. Postdiplomske specijalizacije u oblastima Međunarodnih odnosa i Diplomacije. Institut za evropske studije, Torino, Italija.
17. E10. Evropske studije. Centar za evropske studije, Univerzitet Jaši, Rumunija.

Prilog II

Bio-bibliografije nastavnika

Prof. dr Šerbo Rastoder
Filozofski fakultet Nikšić

Šerbo Rastoder rođen je 13. avgusta 1956. u Radmancima, opština Berane, Crna Gora. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Baru. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Beogradu, Odsjek za istoriju, 1981. Na istom fakultetu je završio poslijediplomske studije i odbranio magistarski rad "Jugoslovenska radikalna zajednica u Crnoj Gori 1935-1939" u junu 1987, da bi potom odbranio i doktorsku disertaciju u junu 1993. "Socijalno-ekonomski osnov političkih borbi u Crnoj Gori 1918-1929". Mentor diplomskog, magistarskog rada i doktorske disertacije Šerba Rastodera bio je prof. dr Branko Petranović, profesor na katedri za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Šerbo Rastoder je poslije diplomiranja, školske 1981-1982. radio kao profesor srednje škole. Od februara 1985. do novembra 1988. radio je kao asistent pripravnik a zatim i kao asistent na Filozofskom fakultetu u Nikšiću na predmetu Istorija jugoslovenskih naroda, da bi od septembra 1993. počeo da radi kao docent na istom fakultetu na predmetima Uvod u istoriju sa osnovama pomoćnih istorijskih nauka (na Odsjeku za istoriju i geografiju), Opšta istorija XIX i XX vijeka (na Odsjeku za sociologiju) i Opšta istorija XIX vijeka (na Odsjeku za istoriju i geografiju). Sada je vanredni profesor Univerziteta Crne Gore na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, na Odsjeku za istoriju i geografiju.

Osnovni predmet naučnog interesovanja Šerba Rastodera su Istorija Crne Gore XIX i XX vijeka i Teorijsko-metodološki problemi istorijske nauke. Autor je osam naučnih monografija (šest objavljenih), pisac pogovora jedne prevedene knjige, preko 90 naučnih priloga, članaka i rasprava, i preko 70 prikaza, priloga, bilješki i osvrti. Redovni je član Dukljanske akademije nauka i umjetnosti, član je Odbora za istorijske nauke Crnogorske akademije nauke i umjetnosti, član Upravnog odbora Matice crnogorske, član Upravnog odbora Instituta za otvoreno društvo Crna Gora, član Upravnog odbora Istorijskog instituta Crne Gore, član Upravnog odbora Centra za ljudska prava Univerziteta Crne Gore, član Redakcije Enciklopedije Crne Gore (urednik tematske oblasti), zamjenik glavnog urednika Crnogorske enciklopedije, član Predsjedništva Društva istoričara Crne Gore, potpredsjednik Savjeta Filozofskog fakulteta, član redakcija Jugoslovenskog istorijskog časopisa, član redakcije časopisa Matica, kao i urednik Almanaha, časopisa za izučavanje kulturno-istorijskog nasleđa Muslimana-Bošnjaka u Crnoj Gori.

Prof. dr. Milenko Popović
Center for International Studies
University of Montenegro, Podgorica

EDUCATION

1987-1990: Ph.D. in Economics

Ph.D. thesis: "Investment in Knowledge and its Influence on Economic Growth" (a theoretical and empirical investigation of investment in Education, Research & Development and Application/Commercialization of new products and process: Cash flow and Cost-Benefit analysis of investment in human and intangible assets; models of growth with human and intangible capital; neo-institutional analysis of knowledge formation)
University of Montenegro, Faculty of Economics, Podgorica, Yugoslavia

1980-1981: Specialization in applied econometrics

University of Birmingham, Birmingham, Great Britain, Faculty of Commerce and Social Sciences Department of Industrial Economics & Business Studies

1976-1978: M.Sc. in Economics

M.Sc. Thesis: "Measuring the Sources of Growth in the Yugoslavian Economy" (a theoretical and econometrical investigation on economic growth of Yugoslavia), University of Belgrade, Faculty of Economics, Belgrade, Yugoslavia, Postgraduate Studies; Course: Theory and Policy of Economic Development

1970-1974: B.Sc. Degree in Economics

Diploma work: "Transportation Problem" (linear programming)
University of Montenegro, Faculty of Economics, Titograd, Yugoslavia

2000: Computer Programing for Data Base and e-commerce

A C T E – Advanced Computer Training for Engineers
Courses: C / C++, SQL, PLSQL, MS Server 7.0, Visual Basic 6.0, HTML, Java Script

PROFESSIONAL EXPERIENCE

LECTURING AT UNIVERSITY AND POSTSECONDARY EDUCATION

2001-

1 Adjunct Faculty, Cardean University, Chicago, IL, U S A
1 Course: Data Mining (Discovering Data Mining Opportunities, Data Mining Technique, Data Mining Implementation)

2001-

1 Visiting Professor, Center for International Studies, University of Montenegro, Podgorica, Montenegro, Yugoslavia
1 Course: Microeconomic, Macroeconomics, Economics of European Integration

1997-

1 Visiting Professor, Faculty of Economics, University of Montenegro, Podgorica
1 Course: Economic Analysis of Law

1995-1996:

- 1 Lecturer, Department of Economics, University of Toronto, Toronto
- 1 Course taught: Economics 100

1976-1988:

- 1 Assistant Professor, Faculty of Economics, University of Montenegro, Titograd
- 1 Courses taught: Theory and Planning of Economic Development, Macroeconomics, Corporate Finance, Corporate Valuation

RESEARCH AND CONSULTING

2001-

- 1 Associate Fellow at University of Toronto, Center for Russian & East European Studies
- 1 Field: Transition in Eastern Europe

1999-

- 1 Freelance Consultant: Finance, Business analysis
- 1 Worked for Riverdale Community Business Centre, Social Investment Organization, ACTE, Bel Agora, VoCo, Ministry of Training, Colleges and Universities (current project)

1997-1999:

- 1 Financial Planner & Sales Representatives
- 1 London Life Insurance Agency / Interlife Financial Corporation

1996-1997:

- 1 Financial Consultant at FACTIS, O.D., Belgrade, Yugoslavia
- 1 Field: Business valuation, Cash-flow analysis, Privatization and financial consolidation of SM (self managed) and state owned

firms

1994-1997:

- 1 Associate Fellow at University of Toronto, Center for Russian & East European Studies
- 1 Field: Transition in Eastern Europe

1992-1993:

- 1 Consultant at Deloit & Touche – Institut of Economics, Belgrade
- 1 Fields: Business valuation, Cash-flow analysis, Privatization and financial consolidation of SM (self managed) and state

owned firms

1989-1992:

- 1 Research Fellow at the Institute of Economic Science - IEN, Belgrade
- 1 Fields: Business valuation, Cash-flow analysis, Privatization and financial consolidation of SM and state owned firms

LIST OF PUBLICATIONS, STUDIES AND PROJECTS

Available upon request

LIST OF REFERENCES

Available upon request

Prof. dr Radovan Radonjić
Pravni fakultet Podgorica
Univerzitet Crne Gore

Radovan Radonjić rođen je u Njegušima (Crna Gora) 13. decembra 1936.

Diplomirao je na Pedagoškoj akademiji (Odseku za istoriju i geografiju) u Nikšiću, a zatim i na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Magistraturu je stekao 1969. a doktorat 1973. na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Sada je redovni profesor na predmetima Političke i pravne teorije i Sociologija prava, šef Katedre za sociološke nauke, kao i koordinator Postdiplomskih studija na Pravnom fakultetu u Podgorici. Koordinator je Studentskog debatnog kluba i Društva retoričara na tom fakultetu, kao i osnivač i voditelj Škole retoričara Mediteranskog kreativnog centra u Podgorici.

Radovan Radonjić je član Dukljanske akademije nauka i umjetnosti (DANU). Član je više redakcija časopisa i drugih publikacija, te istraživačkih i ekspertskih timova. Učesnik je velikog broja domaćih i međunarodnih naučnih i stručnih skupova. Tečno govori ruski, a koristi i engleski i italijanski.

Objavio je 29 knjiga (od kojih se tri koriste i kao univerzitetski udžbenici) i nekoliko stotina naučnih i stručnih članaka (ukupno više od 500 bibliografskih jedinica).

Radovan Radonjić je za svoj ukupni rad nagrađen Medaljom rada sa zlatnim vencem, Ordenom Republike sa srebrnim vencem, Nagradom grada Cetinja (1973), Nagradom grada Podgorice (1981), kao i Trinaestojulskom nagradom, najznačajnijim crnogorskim nacionalnim priznanjem.

Prof. dr Milan Popović

Pravni fakultet i Centar za međunarodne studije Univerziteta Crne Gore u Podgorici

Rođen u Andrijevici (Crna Gora) 1955.

Diplomirao na Pravnom fakultetu u Titogradu 1977, a magistrirao (*Interesna i politička artikulacija savremenog jugoslovenskog društva*, mentor prof. dr Jovan Đorđević) i doktorirao (*Škola svetskog sistema Imanuela Volerstina*, mentori prof. dr Zoran Vidaković i prof. dr Miroslav Pečujlić) na Pravnom fakultetu u Beogradu 1983. odnosno 1991.

Od 1978. asistent, od 1991. docent, od 1996. vanredni profesor, od 2001. redovni profesor na predmetima *Savremeni politički sistemi* i *Sociologija politike* na Pravnom, kao i na predmetu *Politički sistem* na Ekonomskom fakultetu u Podgorici. Inicijator postdiplomskih studija iz oblasti Savremene političke komparativistike, i iz oblasti Evropskih i jugoistočnoevropskih studija na Univerzitetu Crne Gore. Od maja 2001. vršilac dužnosti direktor Centra za međunarodne studije Univerziteta Crne Gore.

Bio član redakcija časopisa *Praksa* i *Ovdje* iz Titograda, časopisa *Ideje* iz Beograda, časopisa Montenegro Journal of *Foreign Policy* iz Kotora, te urednik izdavačke delatnosti Centra za istraživačku, dokumentacionu i izdavačku delatnost (CIDID) u Beogradu. Član je redakcije časopisa DANU *Doclea*, član Izdavačkog saveta časopisa CEU *Southeast European Politics* iz Budimpešte, te urednik biblioteke *Kairos* u Centru za izdavačku djelatnost (CID) u Podgorici. Član je Dukljanske akademije nauka i umjetnosti (DANU), član Odbora za nauku i jezik Matice crnogorske, član i saradnik Centra za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) iz Podgorice, član Saveta Centra za slobodne izbore i demokratiju (CeSID) iz Beograda. Učesnik većeg broja domaćih i međunarodnih nevladinih organizacija, te profesionalnih, naučnih, stručnih i javnih foruma i inicijativa.

Školske 1988-89. stipendist Britanskog saveta u Školi za evropske studije Univerziteta Saseks u Brajtonu u Velikoj Britaniji, a školskih 1991-92. i 1992-93. stipendist Džon Maršal programa u Volerstinovom Fernan Brodel Centru u SAD, od kada je i član, to jest "visiting research associate" tog centra.

Aktivno se služi engleskim, a pasivno francuskim jezikom.

Objavio devet knjiga (*Politička ekonomija i politika*, 1985; *Dileme političkog pluralizma*, 1988; *Ritam sveta: škola svetskog sistema Imanuela Volerstina*, 1995; *Žargon periferije: balkanska postmoderna 1*, 1994; *Posle hladnog rata: balkanska postmoderna 2*, 1996; *Politički aparthejd: balkanska postmoderna 3*, 1997; *Savremeni politički sistemi*, univerzitetski udžbenik, koautori Pavle Jovanović, Nenad Dimitrijević i Milan Popović, 1998; *Ispod fasade*, <http://www.medijaklub.cg.yu>, 2000; *Crnogorska alternativa: balkanska postmoderna 4*, 2000), kao i velik broj naučnih, stručnih i publicističkih radova, članaka, eseja i prikaza (iz oblasti sociologije savremenog jugoslovenskog društva, epistemologije društvenih nauka, sociologije vlasti i sociologije svetskog sistema) u poznatim domaćim i inostranim listovima, časopisima i zbornicima.

Docent dr Veselin Pavićević
Ekonomski fakultet Podgorica

Rođen 1952. Diplomirani pravnik: diplomirao na Pravnom fakultetu u Podgorici 1977.
Magistar socioloških nauka: magistrirao na Pravnom fakultetu u Beogradu 1986; tema "Delegatski izborni sistem, normativno i stvarno, iskustva u Crnoj Gori 1974-1982".
Doktor političkih nauka: doktorirao na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 1996; tema "Izbori i proces konstituisanja parlamentarne demokratije u Crnoj Gori 1990-1995".

Od 1977. zaposlen na Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore u Podgorici.
Trenutno, u zvanju docenta, angažovan kao nastavnik na predmetima *Sociologija*, *Politički sistem*, *Teorija izbora i izbornih sistema* na Ekonomskom fakultetu i *Izbori i izborna prava* na Pravnom fakultetu. Naučno-istraživačka oblast: Sociologija politike, Sociologija izbora. Objavio više naučnih i stručnih radova, među kojima je najznačajnije djelo knjiga *Izborni sistem i izbori u Crnoj Gori 1990-1996*, CID, Podgorica, 1997.

Saradnik na projektima IFES-a (International Foundation for Electoral Systems, Washington); CEDEM-a (Centar za demokratiju i ljudska prava, Podgorica), CeSID-a (Centar za slobodne izbore i demokratiju, Beograd); SoCEN (Sociološki centar Crne Gore, Podgorica) i DAMAR-a (Agencija za ispitivanje javnog mnjenja, Podgorica). Predsjednik Asocijacije debatnih klubova Crne Gore. Član Republičke izborne komisije.

Najznačajniji projekti:

- Modeli izbornih zakona u Crnoj Gori (Zakon o izboru odbornika i poslanika, Zakon o biračkim spiskovima i Zakon o finansiranju političkih organizacija), IFES, Kancelarija u Podgorici, Rukovodilac stručnog tima.
- "Tranzicija u Crnoj Gori - Legislativa - Mediji - Privatizacija", CEDEM (do sada objavljeno ukupno 12 Izvještaja koji obuhvataju period februar 1999-decembar 200), Odgovorni istraživač za oblast *Legislativa*.
- "Političko javno mnjenje Crne Gore", CEDEM (objavljena tri Izvještaja u periodu april 2000-mart 200), Metodolog i koautor Izvještaja.
- "Oko izbora 3 - Izvještaj sa prevremenih parlamentarnih i lokalnih izbora u Crnoj Gori (maj 1998)", CeSID, Beograd, 1998, Koautor.
- "Parlamentarizam u Crnoj Gori - 1905-2001", SoCEN, Projekat u izradi, Jedan od tri istraživača.
- "Odlike političke kulture u Crnoj Gori", SoCEN, Projekat u izradi, Jedan od tri istraživača.
- "Politički aktivizam žena u Crnoj Gori - analiza javnomnjenjskog istraživanja", DAMAR, mart, 2001, Istraživanje za potrebe NVO "Ženska akcija", Podgorica, Metodolog i odgovorni istraživač.
- "NVO u percepciji javnog mnjenja Crne Gore", DAMAR, maj 2001, Istraživanje za potrebe CRNVO (Centar za razvoj nevladinih organizacija), Podgorica, Metodolog i odgovorni istraživač.
- "Vrijednosne orijentacije studenata Crne Gore", DAMAR, jun 2001, Projekat u izradi, Istraživanje za potrebe Nansen Dialogue Centre, Kancelarija u Podgorici, Metodolog i odgovorni istraživač.

CURRICULUM VITAE

Dragan Prlja

Tel. 081 481201

E-mail: dprlja@yahoo.com

NAME AND FAMILY NAME: Dragan Prlja

ADDRESS: Institute for Comparative Law - Law Faculty,
13. jula 2. 81000 Podgorica, Montenegro, telephone (3881)
481201, fax (3881) 245233, E-mail: dprlja@yahoo.com

DATE OF BIRTH: December 28, 1959

MARITAL STATUS: married (two children)

CURRENT POSITION: researcher

ACADEMIC RECORD: graduate in law - [Faculty of Law](#),
Belgrade University, 1983. Master of International law -
[Faculty of Law](#), Belgrade University, 1990. Ph.D. Law and
Political Science - [Faculty of Law](#), Belgrade University,
1997. Thesis Title: "Yugoslav Foreign Policy : Quantitative
Data Base"

SKILLS:

Languages: Serbo-Croatian, English , Russian

Computer: *Internet programming (HTML) and Web
design, MS Office programming, data base design and
development*

PROFESSIONAL CAREER: Institute of Modern History, Belgrade (1984-1988),
[Institute of Economics](http://www.ien.bg.ac.yu)(www.ien.bg.ac.yu)1988-1989, Belgrade, [Institute of International
Politics and Economics](#) (www.diplomacy.bg.ac.yu) 1990-1999, Belgrade, Law faculty
University of Montenegro (www.lawfaculty.cjb.net) 1999-, Podgorica. **Senior Legal
Advisor, U.S. Agency for International Development (USAID)**, Republic of
Montenegro, Economic Policy and Institutional Reform Support, (27, November 2000 -
current).

BOOKS

- Dragan Prlja, et al. *"Law Informatics and Local Government"*, Podgorica, Montenegro Association for law informatics, 2000, pp. 107.
- Dragan Prlja, et al. *"Internet for Librarians"*, Belgrade: Library association in Serbia, 1998, pp. 106.
- Dragan Prlja and Dragan Cosic, *"Internet in Yugoslavia and Yugoslavia on the Internet"*, Belgrade: Yugoslav Association of Engineers, 1997, pp. 182.
- Dragan Prlja, *"Foreign Policy of FR Yugoslavia"*, doctoral thesis, Belgrade: Law Faculty, 1997, pp. 242.
- Dragan Prlja, and Stevan Lilic *"Computers for Lawyers"*, Belgrade: Institute for international politics and economics, 1994, pp. 113.
- Dragan Prlja, *"European Union Law Informatics: guide for finding European Union Law"*, Institute for international politics and economics, 1992, pp. 120.
- Dragan Prlja, and Daniela Obradovic *"Computers in social and humanitarian sciences"*, Belgrade: Institute for international politics and economics, 1991. pp. 125.
- Dragan Prlja, *"Serbia in international relations"*, Belgrade: Law Faculty, 1990, pp. 128.

CD-ROM EDITIONS

- Dragan Prlja, et al, "Virtual Diplomacy", Kotor: Association for the Study of Foreign Policy, 1999.
- Stevan Lilic, Mirjana Drakulic, Dragan Prlja, "Data Protection and Information systems ", Belgrade: Law Faculty, 1999.
- Aleksandar Fatic, Dragan Prlja, "Montenegro Journal of Foreign Policy", Kotor: Association for the Study of Foreign Policy, 1999.
- Vatsolav Vekaric, Dragan Prlja, "Internet and Nonprofit Sector ", Beograd: Center for Strategies Studies, 1998.
- Aleksandar Fatic, Dragan Prlja, "The Hague International War Crimes Tribunal", Kotor: Association for the Study of Foreign Policy, 1998
- Dragan Prlja, "Computer Lab for Lawyers ", Belgrade: Yugoslav association for the law informatics, 1997.
- Dragan Prlja, "Technology, Culture and development ", Belgrade: Institute Mihajlo Pupin, 1996.
- Dragan Prlja, "International Relations 1995", Belgrade: Institute for international politics and economics, 1996.

ARTICLES

- 57 articles in the field of law, informatics and international relations.

A biographical note: Aleksandar Fatic

Aleksandar Fatic was born in Derventa, Bosnia and Herzegovina. He received his Ph.D. from the Australian National University in 1996, and has since worked extensively in the area of theory of international relations, European Studies, and security studies. He is also involved in the research in political philosophy and ethics. His main publications include: *Crime and Social Control in "Central-Eastern" Europe*, Ashgate, Aldershot, 1997, *Reconciliation via the War Crimes Tribunal*, Ashgate, Aldershot, 2000, *Novi medjunarodni odnosi*, Sluzbeni list SRJ, Beograd, 1999, and numerous articles in international journals, books and collections of articles. He is currently employed as a Senior Fellow at the Institute of International Politics and Economics in Beograd. He has taught at Charles University in Prague, Anglo-American College in Prague, University of Tasmania, University of South Australia, Keele University, and is a regular guest-lecturer at several European universities. His latest visiting period was at the University of Graz early in 2002.

Dr Nebojša Popov, Viši naučni saradnik
Institut za filozofiju i društvenu teoriju
Univerzitet u Beogradu

Rođen 1939. Diplomirao na Pravnom fakultetu u Beogradu. Doktorsku disertaciju iz Sociologije "Društveni sukobi i promene strukture jugoslovenskog društva" odbranio na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zagrebu 1976. Tokom 1960-1970-ih aktivan član filozofskog kruga i časopisa "Praxis". Osnivač i glavni urednik "Republike", jednog od najpoznatijih antiratnih, građanskih i demokratskih glasila u Srbiji tokom "olovnih" 1990-ih. Trenutno radi kao Viši naučni saradnik na Institutu za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu. Glavna sociološka dela: *Partija (SKJ), vlast i samoupravljanje* (1966); *Društveni sukobi: izazov sociologiji* (1983); *Contra Fatum* (1989); *Kriza međuratnog jugoslovenskog društva* (1989); *Jugoslavija pod naponom promena* (1990); *Srpski populizam* (1993); *Republikanac* (1994); *Srpska strana rata: trauma i katarza u istorijskom pamćenju*, Zbornik (1996).